

KOMBEÕPETUS

ODAMEES

„ODAMEHE“ KIRJASTUS TARTUS 1921

Põhifond

E $\frac{1}{22}$ a

KOMBEÕPETUS

„ODAMEHE“ KIRJASTUS TARTUS 1921

171

ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu

E 11919

G. Roht'i trükk, Tartus

TERETAMINE

Meil on kombeks saand ja jäänd, et meesterahval naisterahvast alati ja igalpool enne tuleb teretada, millepääle naisterahvas vastu teretama peab.

See komme maksab aga ainult Euroopa mannermaal, kuna Inglismaal ja Ameerikas ükski meesterahvas enne ei tereta. Meile paistab see väga võõrastavana; sellel kombel on aga üks hää külg, kuna nimelt tema läbi igasugune lubamata pääletikkumine meesterahvaste poolt kõigelihtsamini ära hoitakse. Ei tereta naisterahvas, siis on ta seega meesterahvale märgu annud, et talle ligem tutvus ja läbikäimine vastu meelt, kuna meil maksva kombe järele igal meesterahval kohuseks on tuttavat naisterahvast teretada, hoolimata sellest, kas see naisterahvale meelepärane ehk mitte.

Teretamise juures on igasugune keha kangeshoidmine viisakuseta. Graatsilise liigutusega ja kummardusega näidatakse just lugupidamist ja aukartust teretetava vastu, ja nimelt sel määral, nagu seda just teretetava isiku vastu tuntakse.

Noored inimesed, ükskõik kas naisterahvad ehk meesterahvad, peavad vanu alati enne teretama, kusjuures tähele panna tuleb, et lihtne pääga noogutamine väga viisakuseta on.

Oma ülemat tuleb, iseenesestki mõista, viisakamalt teretada kui, näituseks, sõpra või ühevanuseid omasuguseid, kuna võõraid teatava tagasihoidlikkusega teretatakse.

Üleüldse teretatakse vanu inimesi ikka suurema aukartusega, niisamati ka naisterahvaid. Nii, näituseks, ei tee see sugugi viga, kui meesterahvas trepil vastutulevalle naisterahvalle, kuigi see ka täiesti võõras oleks, kübarat kergitades möödamineku ruumi annab, ükstapuhas, kas vastutulija haritlane, tööline, inetu või ilus, noor või vana on.

Trepist ülesminekul läheb meesterahvas alati ees, kuna naisterahvas järelle

tuleb; allatulekul on see ümberpöördud: naisterahvas astub ees ja meesterahvas ta järel. Väga viisakuse vastane on, kus meesterahvas seda tähele ei pane; ka naisterahvad peavad seda alati meeles pidama, ülesminekul oodates, kunni teine ees astund, alla tulekul ruttu ees minnes.

Kübarat tuleb alati parema käega kergitada ja nimelt niiviisi, et tereteta selle voodrit ei näeks, nõnda et mõlema teretaja näod vabalt teineteisele otsa vaataksid, juhtub aga, et pahemat kätt teineteisest mööda minnakse, siis tuleb muidugi ka pahema käega kübar ära võtta. Juhuslikult käes olev kepp ehk vihmavari, niisamati suus olev sigar ehk pabeross tuleb sellejuures ikka teise kätte võtta. Keppi ehk paberossi hoidva käega ei tohi ilmaski kübarat kergitada.

Kui tuttavatega uulitsal, promenaadil, restoraanis ehk mujal, mitu korda kokku trehvatakse, siis teretetakse ainult esimese kokkusaamise juures; saab aga meesterahvas vähem tuttava naisterahvaga tänaval kokku ja teretab teda ning näeb teda varsti pärast seda mõnes teises kohas, siis nõuab talt viisakus, et ta teda ka teist korda teretaks.

Inimesed, kes tänaval teineteise kõrval on kõndind ning sääl teineteisest lahkudes jumalaga jätavad, peavad silmas pidama, et meesterahvas alati naisterahva (ehk teise meesterahva) taga kübarat kergitades tee vabaks annab ja iialgi nende ees tänavast üle ei astu.

Üksvahe nõuti meesterahvalt, et ta teretamise aegu näpitsprillid viisakuse pärast ära pidi võtma; see komme on aga kindlasti liialdet ja täitsa mõttetu, sest lühikese nägemisega inimene peab ju teretamise juures teist äratundma ja õieti nägema — silmade piluli pigistamisega teeb ta ennast ainult naeruvääriliseks.

Sellepärast ei ole tarvis näpitsaid ära võtta.

KÄEPIGISTUS

Võõra inimesega esimest korda kokku saades ei ulateta kunagi kätt, ainult ehk siis, kui tema vastu iseäralist hääsoovlikkust tahetakse ülesnäidata. Ka jumalagajätmise juures jääb see ära.

Meesterahvas ei anna naisterahvale iialgi enne kätt, vaid ootab alati, kunni see talle käe ulatab; ainult meesterahvas,

kes üle 60 aasta vana on, võib naisterahvalle enne käe anda.

Noored inimesed ükskõik kumba sugu, peavad üleüldse alati ootama, kunni neile käsi antakse; niisamati peab ka alamal seisev oma ülema ees seda tagasihoidlikkust tähele panema.

Kätt ei tohi 1) liiga kõvasti pigistada, 2) mitte ülearu kaua kinni hoida ja 3) ka mitte ainult kergelt puudutada.

Punkt 1. tuleb iseäranis naisterahvast teretades silmas pidada.

Koguni viisakuseta on teisele ainult üht ehk paari sõrme ulatada.

Iseenesest on mõista, et alati parem käsi antakse. (Erand on siin muidugi siis lubatud, kui parem käsi kuidagi raskemalt vigastet, nii et see võimata.)

Üleüldse võib kõiki oma tundmuse käepigistuse sisse panna ja saab selle kaudu teisele tõsist rõõmu, südamlikkust ning tõsist sõprust avaldada. Tugev käepigistus on alati otsekohesuse tundemärk, kuna lõdev käeandmine või koguni lohakas puudutamine kõrkusest, üleüldse halvast iseloomust tunnistuse annab.

Need reeglid maksavad niihästi koduse elu kui tänavailgi liikumise kohta.

TÄNAVAL

Koguni kombevastane tegu on, tänaval liikudes ennast ümber pöörata ja teisi inimesi, kellest juba mööda mindud, vahtida. Niiviisi teevad ainult külaelanikud ehk talupojad, kui nad suurlinnas inimesi näevad, kes paremini riides kui nad ise.

Kõnniteel liikumise kohta maksab üleüldse säädus, et meesterahvas, kes naisterahva, vanema meesterahva ehk ülemuse saatel kõnnib, oma saatjat alati paremal pool laseb kõndida, mis ka noorema naisterahva kohta käib, kui ta mõnda vanemat saadab. Ameerikas laseb meesterahvas naisterahvast alati majade poolel kõndida, et teda tänava hädaohutude eest hoida, ja on see ilus pruuk ka meilgi suurtes linnades kohati tarvitusele võetud.

Kõnniteel tuleb teekäänakul alati seda silmas pidada, et meesterahvas tee vabaks annaks ja tuleb tal selle puhul ikka kaasas kõndiva naisterahva taha astuda, tarbekorral, s. t. kui läbikäimine elav ja kõnnitee kitsas, peab ta ka tänavalle astuma. Väga viisakuseta on, kui

seda tähele ei panda ja vastutulijaid või koguni naisterahvaid sunnitakse kõnniteelt maha astuma.

Lubamata on vastutulijaid tõugata, puudutada, sõrmega ehk kepiga näidata, tähendusi teha, niisamati kõvasti naerda ehk ka liiga kõvasti kõnelda.

Väga inetu ja ka halb nähtus on, kui meesterahvas kepi ehk vihmavarju risti kaenla all kannab. Niisuguse hoolimatuse tagajärjel on juba mitmed oma silmanägemise kaotand. Kui kepp mingisugusel põhjusel kaenla alla võetakse, siis hoitagu see nii, et käepide kaenla all on ja ots ette ja allapoole ulatab, nii et ta kellegile kahju ei teeks.

Tänaval ei sünni ka mitte tasakesti ega valjusti laulda või vilistada, see on hoolimatus ligimese vastu ja võib seda kodus teha teisi tülitamata.

Üleüldse tuleb tänaval piinlikult seda tähele panna, et teist kuidagi viisi ei tülitetaks; juhtub seda aga siiski kogemata, siis tuleb viisakalt vabandada.

Kui vihma sajab, peab ette vaatama, et märg vihmavari mitte möödaminejate külge ei puutuks ja tuleb selleks otstar-

beks naisterahvastelle ja vanematele mees-
terahvastelle alati teed anda ehk varju
kõrgelle tõstes neist mööda minna.

Kõnniteel tuleb, kui vähegi võimalik,
ikka paremat kätt teed anda; juhtub
keegi vastu tulema, kes, segadusesse sattu-
des, pahemalle poole hoiab, siis jäädagu
rahulikult seisma, kunni möödapääsemine
võimalik.

Tänaval ei kõlba sülitada, vaid tuleb
taskurätti tarvitada.

Milgi tingimisel ei sünni keset kõnni-
teed seisma jääda, nõnda teistel mööda-
pääsemist takistades. Kui teineteisega
juttu soovitakse ajada, siis astutagu
kõrvale, nõnda et möödaminejatel läbi-
käimine vabaks jääks.

Meesterahval, kes naisterahva saatel
tänaval kõnnib, tuleb tähelepanna, et
kui naisterahval mõni pakk ehk midagi
muud koormavat kanda on, siis meeste-
rahvas kohustet on teda sellest vabastama
kunni teineteisest lahkumiseni. Kõndides
pidagu meesterahvas silmas, et ta oma
sammu naisterahva oma järele sääks ja
mitte teist ei sunniks rutemini astuma
kui sellel võimalik. Niisama viisakuseta
on meesterahva poolt, kui ta, neisterah-

vast käe alt hoides, teise vaba käe taskusse pistab ehk suitsetab; taskus ei tohi ta käsi üleüldse kunagi hoida, ka siis mitte, kui tal keppi ehk vihmavarju kaasas ei ole. Ainult kõva külma puhul on see andeksantav.

Pingil istuv meesterahvas tõuseb alati püsti, kui ta mõnda mõõdaminevat naisterahvast ehk vanemat meesterahvast tere- tab; naisterahvas ei tõuse niisugusel juhtumisel aga ilma maski püsti, ükskõik keda ta vastu teretab. Ta teeb ainult kumarduse.

Üleüldse tuleb noorel meesterahval kirjeldet teretamise korral alati istmelt üles tõusta; ainult sõpra teretades võib ta istuma jääda.

Meesterahvas, kes naisterahvaste saatel tänaval ehk promenaadil kõnnib, ei peaks üleüldse kunagi suitsetama, ehk kui ta seda tahab teha, palugu ta selleks alati enne luba.

Üpris toores ja ka üleüldiskardetav tegu on, kui meesterahvas teiste lähedal põleva tiku, millega ta oma paberossi põlema süüdand, hooletult maha viskab. Õnnetuste ärahoidmiseks tuleb selle tuli

alati kohe ärapuhuda ehk jalaga pääle astudes kustutada.

Naisterahvalle ei kõlba milgi kombel teisi inimesi lorgnetiga (pika varrega varustet prillid) silmitseda — mäherdust ülbet tegu aga siiski tihti nähakse. On naisterahvas tõesti lühikese nägemisega, siis kandku ta näpitsprille ehk lihtprille, millega inimesi vaadeldes tema kedagi ei haava.

Kahele meesterahvalle, kes ühe naisterahva saatel tänaval, promenaadil, teatri jalutusruumis ehk mujal kõnnivad, ei kõlba mitte naisterahvast oma vahele võtta, vaid naisterahvas peab sel korral alati paremal, mõlemad meesterahvad temast paremal pool kõndima. Veel hullem on aga, kus meesterahvas kahe naisterahva saatel nende vahel kõnnib. Nende reeglite vastu patustetakse meil kahjuks ülipalju, nimelt piduruumides jalutades, ja tuleks neid tingimata meeles pidada.

Kõigest öeldusest järgneb, et kui viisakuseta on teekäänakul naisterahva ette astuda, siis on veel andeksandmatumuksest sisse ehk väljaastumisel naisterahvast, selle asemel et teda ees minna

lasta, sundida enese järel astuma. Seda hoolimatust võib meil tihti igalpool näha. Kuid tuleb meelespidada, et meesterahvas kui eht gentleman alati on kohustet naisterahvast kaitsma, mis tal ainult siis võimalik, kui naisterahvas ta silmade ees kõnnib; tema taga on see ju iga haavamise ja pääletikkumise vasta täitsa kaitsetu.

Uksest sisseastumisel tuleb meesterahval kähku ette astuda ja uks avada, ning pääle naisterahva läbiastumise kinni panna.

SÕIDUL

Raudteel. Meie raudteedel võib kahjuks alati seda pahet tähele panna, et inimesed metsikult tungides ja kaasreisijaid koguni kõrvalegi tõugates, vagunis võimalikult hääd kohta püüavad kätte saada. Säherdune hoolimatus annabikka viisakusetunde puudusest tunnistuse.

Nagu igas kohas, nii tuleb ka raudteel alati seda silmas pidada, et oma kaasreisijaid millegiga tülitada ei tohi, ning kui seda rahvatungi sees siiski peaks kogemata juhtuma, siis peab vabandama.

Viisakus nõuab raudteel kõige esiteks, et vagunite ustel mitte ei tungitaks ja ei tõugeldaks, vaid ära oodetaks, kunni viimane mahatulija vagunist välja on astund. Oodates ei sünni sugugi väljatulijatel ees seista, vaid tuleb kõrvale hoida, et tee vaba oleks.

Vagunisse minekul antagu naisterahvastelle alati eesõigus. Viisakus nõuab ka, et meesterahvas vanemat põdurat naisterahvast selle juures peab aitama, ka siis, kui see talle täiesti võõras.

Pääsajaks jääb ikkagi rongile minekul see, et mitte ei tungitaks. Kui vagunis vabu kohti olemas, saadakse need ilma päälesurumise tagi kätte; on aga vagun täiskiilut, siis on päälepressimisest vähe kasu, ehk ta on koguni asjata.

Sedasama tuleb ka vaksalites tähele panna.

On vagunis palju reisijaid ja jääb selle tagajärjel mõni uuesti juuretunud naisterahvas istekohata, siis tuleb viisakal meesterahval üles tõusta ning talle istet pakkuda — vähemalt noorelt meesterahvalt nõuab komme seda tingimata.

Kui vagunis ainult üksainuke istekoht kahe reisija vahel vaba peaks olema, siis ei kõlba mitte ilma sõnalausumata sääil istet võtta, vaid tuleb selleks enne luba paluda, näituseks sõnadega: „Kas lubate lahkelt?“ Koguni viisakuseta tegu oleks sõnalausumata istet võttes, ruumi, kus see kitsas peaks olema, surumisega avaramaks teha katsuda, selle juures teise riietelle istudes neid nagu pressi vahel hoides.

Niisamati on väga hoolimata, kui oma kompsudega, kohvritega ehk laiade päälisriietegagi teisi tülitatakse. Kes vagunisse tuleb ehk välja läheb, peab alati meeles pidama, et ta kaasreisijaid ei riivaks, ei tõukaks ja neile jalgade pääle ei astuks. Ka vagunist väljamineks ei kõlba iialgi tungida.

Kes istub, peab jalad alati enese ligi hoidma, et kaasreisijad nende üle ei komistaks. Kepp ehk vihmavari hoitagu alati nii, et ta teistele ette ei puutuks. Suur hoolimatus on alati, kui keegi istudes paigalt nihkumata midagi taskust võtab ning sellejuures kõrvalistujat küünarnukiga tõukab. Kui midagi taskust tahetakse võtta, nihutetagu ennast veidi

ettepoole, nõnda et vaja ei oleks teist tülitada.

Samati viisakuseta on suure ajalehega kaasreisija nagu kinni katta, niiviisi välja vaatamist takistades. Leht pandagu nii kokku, et see teisi ei tülitaks.

Kaasas olevate laste pääle tuleb mõjuda, et need rahulikult paigal istuks ja mitte pinkidel püsti ei seisaks, sest et nad oma mustade jalanõudega kaasreisijate riideid võivad määrada.

Meesterahvas, kes naisterahva järele rongist juhtub maha minema, vaadaku piinlikult ette, et ta eesminejalle kleidi pääle ei astuks, sest selle viisakuseta tähelepanematuse tagajärjel on juba nii mõnigi naisterahvas maha kukkund.

Suitsetab meesterahvas vaguni platvormil, siis ärgu puhugu ta lähedal seisjatele suitsu näkku; vagunis tuleb kaasreisijatelt, kui need ainult meesterahvadki on, enne suitsetamiseks luba paluda.

Need reeglid maksavad üleüldiselt ka uulitsraudteel sõitmise kohta.

Siin tuleb aga veel midagi tähele panna, mis raudteel vähema tähtsusega.

Uulitsraudtee vagunitel on nimelt kaks käepidet, millest pääleminekul ja maha-

tulekul kinni hoitakse. Harilikult minnakse vaguni tagumisest otsast paremalt poolt pääle. Paremat kätt vaguni küljes olev käepide oleks siis esimene, teine platvormi küljes olev tagumine. Aitab nüüd meesterahvas naisterahvast vagunisse minekul (kusjuures naisterahvas muidugi ees läheb), siis tuleb naisterahval esimesest (parempoolsest) käepidemest kinni hoida ja meesterahvas toetab (pahe-mal pool seistes) tema kätt, ehk kui naisterahvas oma kleiti hoiab, tema käsivart. Mahatulekul läheb aga meesterahvas ees ja aitab naisterahvast, selle paremat kätt toetades, kuna naisterahvas jällegi eespoolsest käepidemest kinni hoiab, see tähendab, meesterahvas seisab nüüd paremal pool. Eespoolsest käepidemest kinnihoida on nimelt sellepärast tähtis, et vaguni ootamata paigalt nihkumisekorral kukkumise hädadohtu olemas ei ole, kuna komistamine, kui tagumisest käepidemest kinni hoitakse, möödapääsematuks saab.

Üleüldse tuleb alati sõidusihis maha karata, ükskõik kas seisvalt ehk liikuvalt vagunilt, olgu see nüüd raudtee vagunilt ehk elekterraudteelt. Kõik kukkumised

ja komistamised tulevad alati sellest, et vastuoksa s. t. tahapoolle karatakse.

Vankris. Kui vankris neli istekohta olemas, siis on aukoht ikka taga, paremal pool, kahe istmega vankris aga lihtsalt parempoolne. See koht tuleb ikka külalisele ja eeskätt naisterahvale anda.

Sõidab abielupaar kahehobuse-vankris, siis istub naisterahvas alati paremal pool. Üleüldse antakse naisterahvale alati parempoolne istekoht, ainult siis mitte, kui meesterahvas hobust ajab, milleks ta tingimata paremal pool peab istuma; ehk võib ka niisugusel juhtumusel, kui naisterahvas koguni noor, väga vanale meesterahvale aukoha anda. Kuid isegi vürstidki jätavad selle alati naisterahvale.

Kui vankris ainult meesterahvad sõidavad, siis on aukoht kõige vanema või seltskondliselt kõige kõrgemal seisva oma; on sääl kaks naisterahvast ja kaks meesterahvast, siis istuvad naisterahvad tagumistel, meesterahvad esimestel istetel; on aga kolm naisterahvast ja üks meesterahvas, siis tuleb kolmandal naisterahval ees paremal pool istet võtta.

Meesterahval tuleb naisterahvast vankrisse astumisel kui ka mahatulekul alati

aidata ning pannakse seda andeksandmata viisakusetust, kui ta seda mitte ei tee, isegi vanemale meesterahvalle pahaks.

Kuid seejuures ei tohi ta oma kohuseid kutsari omadega ära vahetada, kes muud ei tee kui vankri ukse avab ja selle taga seisma jääb, kuna esimene teisele poole ust asub ja siin naisterahvale käe ulatades teda vankrisse aitab. Nii-samuti tuleb tal vankrist mahatulles teha.

Ka naisterahval tuleb meelespidada, et ta selle juures kleiti vale käega ei hoiaks ja teise kätte vankri käepidet ei võtaks, sest et meesterahvas niisugusel korral talle asjata käe ulatab. Niisugusel juhtumisel blameerib ennast naisterahvas, aga mitte meesterahvas.

Vankrisse minekul ja maha tulekul ei tohi meesterahvas iialgi naisterahvast mööda minna, vaid tal tuleb ikka teiselt poolt pääle tulla, tähendab hädakorral ka ümber vankri minna, et oma koha juure pääseda.

Vankrisse istumisel võtavad, iseenesestki mõista, enne kõik naisterahvad istet, kuna nemad mahaminekul rahulikult istuma jäävad, senni kui vähemalt üks meesterahvas maha on astund. Kui

paremalt poolt maha minnakse, tuleb meesterahval pahemalt poolt maha astuda, teisel pool üks avada (kus seda kutsar pole teind) ja kirjeldet kombel naisterahvaid aidata. Viimastelt nõuab viisakus, et nad iga pakutud abi ka tõesti vastu võtaksid ja meesterahvast asjata vaeva ei laseks näha.

Naisterahvas ei tohi ilmaski sallida, et kutsar või teender talle vankrist mahaminekul käe annaks, vaid võib, kui ta üksi on, ennast ainult ta käsivarrele toetada.

Vankris suitsetada ei ole meesterahvale kunagi lubatud ja haritud inimene ei julge selleks naisterahvastelt luba paludagi. Kitsas ruumis tülitab suits rohkem kui mujal ja päälegi võivad riided mahavariseva tuha all kannatada, mida ruumi puudusel koguni võimatu takistada.

Nooremad naisterahvad ja meesterahvad istugu vankris alati sirgelt ja vabalt, lohakas toetamine ja käsivarte vankri äärel hoidmine on näotu ja viisakusetu. Ainult vanemad inimesed võivad selgtuge tarvitada. Vankri sõidul tuleb üleüldse rohkem kui mujal laitmatulle ülespidamisele rõhku panna, sest et sääll inimene rohkem silma paistab kui jala käies.

RESTORAANIS, AVALIKKUDES ASU- TUSTES J. N. E.

Astub meesterahvas naisterahva saatel restoraani ehk mõnda teise avalikku asutusesse, siis tuleb, nagu juba kord tähendeti, naisterahval ees. minna (sellejärel kui meesterahvas ukse avand) ja viimane astub ta järel. Tahab naisterahvas päälisriietest vabastuda, siis vaadaku meesterahvas, et kelner talle seejuures avitamisega ette ei jõuaks. Alles siis, kui naisterahvas tema abiga päälisriided maha on ajand, vabastub ta ise palitust, mille juures teda kelner aitab.

Avalikkudes ruumides tuleb piinlikult tagasihoidlikkust tähele panna. Hää elukomme nõuab, nagu üleüldse igalpool, oma ligimese austamist ja respektierimist ja oma enese isiku tagasisurumist. Kes seda tähele ei pane ja, teisi inimesi ignoreerides, üleüldise tähelepanu enese pääle tõmbab, ükskõik mille läbi, see patustab rängalt viisakuseõpetuse esimese, pääreegli vastu. Vali naermine, kõnelemine ja kätega vehklemine on sel põhjusel alati koguni hukka-

mõistetav. Naisterahvast on see väga inetu, kui ta avalikkuis ruumes kõvasti naerab; ta võib seda tasakesi teha ehk tarbekorral taskurätikut suu ees hoida.

Niisama andeksandmatu on, kui meesterahvas kelneriga skandaali teeb — mida meil kahjuks õige sagedasti juhtub. Kelneri juhusliku lohakuse või tähelepanematuse korral tarvitab haritud inimene rahulikke kindlaid sõnu ja ei tunne tarvidust toorelt räusata või rusikaga lauale põrutada.

Nagu kärarikas, silmatorkav ülespidamine, nii on ka kõlbmatu iseäranis toredais riidis avalikku kohta ilmuda. Uhked riided on sündsad ainult kinnises ruumis, seltskonnas, pallil, teatri looshes j. m. Tänaval, avalikkuis ruumes olgu riided korralikud, peened, kuid mitte liig toredad. Teisest küljest on aga ka kombevastane korratult, mäördunult ja iganend moes rahva sekka minna, see annab mulje, nagu oleks inimene mingisugune metsaalune. Meil leidub kahjuks inimesi, isegi haritlasi, kes niisuguse välimusega uhkustada püüavad; et see aga kuhugille ei kõlba, võib igaüks mõista.

Meesterahvas, kes pruune kingi kan-

nab ja seejuures torukübara pähe paneb, teeb enese naeruvääriliseks. Torukübara juure käivad ainuüksi lakkkingad. Pruunid kingad kõlbavad ainult jalutuskäigule jalga panna, nad ei sünni sellepärast ka mitte kinnisesse ruumi, seltskonda, teatrisse, kontserdile.

Naisterahvas, kes avalikkusesse koh- tadesse kõiksuguste ehetega ja diamanti- dega ilmub, sõrmed sõrmuseid täis, teeb enese teiste naeruks; niisamati on koguni viisakuseta ja suur hoolimatus, kui ta tänaval pika sabaga seelikut kannab ja sellega teistele inimestele tolmu näkku keerutab. Tõesti peenike naisterahvas ei tee iialgi nõnda, ta teab, et sabakleit ainult pidusaali sünnib.

Kahjuks on meil veel küllalt naiste- rahvaid, kes selles suhtes hoolimatust ülesnäitavad, ja kui meesterahvad niisu- guseid avalikult haavavad ja pilkavad, siis ei saa küll keegi nende eest seista.

Hääd kombed ja viisakus, mida me peenes lauadkonnas meeles peame pidama, on maksev pääjoontes muidugi ka resto- raanis ehk võõrastemaja ühissöögilaul. Neist saab pärast poole eraldi juttu tehtud.

Võõrastemaja õhissöögilaual, kus inimesed harilikult üksteisele võõrad ja kus igaüks oma ette jooab ja sööb, ei saa meesterahvas naisterahvale nimetamisvääri list abi pakkuda, olgu siis, kui see talt mõnda asja palub, mida ta talle ulatada saab. Pikema võõrastemajas viibimise puhul võib ennast üksteisele esitella ehk esitella lasta. Niisugusel korral muutub tutvus intiimsemaks ja siis võidakse söögilaualgi, näituseks, asjade ulatamisega üksteise vastu tähelepanelik olla, nagu hää komme seda nõuab, kuid tuleb hoida liiga suure sõbralikkuse eest, mis avalikus kohas veel vähem lubatud kui mujal.

ESITELLEMINE

Seda tähtsat viisakuse kommet täidetakse mõnel maal, nõnda näituseks Inglismaal, väga vormiliselt, peaaegu ülearu vormiliselt. Inglise ei kõnele inimesega, kellele teda ei ole esitellet, ühtki sõna, olgu ta sellega kas või tundide kaupa koos seltskonnas, raudtee vagunis ehk mujal. Meil selle vastu

hakkab mõistlik komme, et vähemalt meesterahvad endid vastastikku üksteisele esitledavad, ikka rohkem maad võtma. Seltskonnas on see suureks kergituseks; tänaval ei ole see kerge läbi viia ja pole seda vajagi.

Kuid iialgi ei sünni meesterahval ennast naisterahvale ise esitella; see asi jääb alati majaperemehe või mõne teise tuttava meesterahva ehk naisterahva hooleks. Mõnel juhtumisel tohib ainult majaperemes naisterahvast meesterahvale esitella n. n. suurel perekonnapeol, kui naisterahvale ta lauanaaber tundmatu, ehk kui meesterahvas mõne vanema ehk seltskondlikult kõrgelseisva naisterahvaga soovib tuttavaks saada.

Selle inimese nimi, keda esitlletakse, nimetetakse alati enne. Selles suhtes talitetakse sagedasti vastuoksa ning tuleb järgnevaid reeglid hoolega tähele panna. Nõnda, näituseks, ei kõlba iialgi vanemat meesterahvast nooremalle esitella, teiste sõnadega: noorema nime enne nimetada, vaid ümberpöördukt. Samati tuleb alati meesterahvast naisterahvale ehk kõrgemalseisvalle esitella, kunagi mitte ümberpöördukt.

Üleüldiselt on esitlemine lühike ega võeta mingisuguseid pikki lauseid tarvitusele. Meesterahvas, kes teist meesterahvast naisterahvale esitleb, teeb väikse käeliigutuse ja ennast naisterahva poole pöördes, ütleb ta: „Ma esitellen Teile herra (nimetatakse nimi),“ ehk: „Mul on au Teile herra (nimetab nime) esitella.“ Naisterahvas teeb kumarduse ja vaatab esitellet meesterahvale seejuures otsa. Sellejärele, ehk ühel ajal, teeb tutvustai meesterahvas samasuguse käeliigutuse, kuid aukartlikuma, ja nimetab naisterahva nime. Esitellet meesterahvas teeb niisamati kumarduse ning vaatab naisterahvale otsa.

Meesterahvaid esitletakse lihtsamalt, ainult nimi nimetades; kui väga kõrgeliseivate isikutega tegemist, talitatakse samati nagu naisterahva vastu.

Kõrgemal seisva, naisterahva ja vanema meesterahva kätte jääb õigus pääle esitlemise jutuajamist alata. Ühevanuste ja seltskondlikult ühekõrgusel seisvate isikute vahel algab enam kõnekam või lahkem umbes järgmiste lausetega: „Ma olen Teist juba õige palju kuulnud.“ „Mul on väga hää meel, et Teiega tuttavaks saan.“

Noored naisterahvad, keda teineteisele tutvustetakse, teevad ainult vastastikku kumarduse, ehk nad võivad ka mainit lauseid tarvitada. Meesterahva vastu ei sünni aga naisterahval neid lauseid ilmaski tarvitada.

On aga meesterahval nimelt soov mõne naisterahvaga tuttavaks saada ja esitelleja meesterahvas ütleb naisterahvale: „Herra A.“ või „Minu vend,“ või „Minu sõber N. palub au Teiega tuttavaks saada,“ siis võib naisterahvas küll vastata: „Rõõmustav, Teiega tuttavaks saada.“ On tal aga mingisuguseid põhjusi, seda mitte ütelda, siis aitab lihtsast kumardusest.

Abielus olev naisterahvas, kes oma venda esitelleb, nimetagu ka selle nime (sest et ta ise seda nime enam ei kannu.)

Noor tüdruk aga, kes oma venda sõbrannale ehk kellegille teisele esitelleb, ütleb ainult: „Mu vanem vend,“ või „Mu vend Peeter.“ Seesama käib ka õe, tädi, onu j. t. esitellemise kohta. Vanemad ütlevad oma lastest lihtsalt „Minu poeg,“ ehk „Minu tütar,“ kusjuures nad aga nende esitellemisega ette ei tohi tikkuda, vaid selle ainult siis ette võtavad, kui võimalus selleks olemas.

Viisakus nõuab, et esitlevate nimed selgesti välja öeldaks, sest seltskonnas on väga piinlik, kui nime õieti ei ole kuulnud ja selle tagajärjel ei teata, kuidas inimest kutsuda.

Ameerikas on suures seltskonnas koguni lihtne esitlemise mood. Esimesed võõrad esitletakse vastastikku; on neid aga juba enam kokku tulnud, siis võtab majaperemees uuesti juuretulnud külalise käe alt kinni ja kuulutab kõva häälega, et ta seltskonnale herra E.'d ehk proua T.'d esitella soovib. Harilikult võtab selle pääle seltskond istet ja majaperemees esitleb nüüd uuesti juuretulnud külalisi igale seltskonnaliikmelle üksikult, kusjuures tal ainult viimase nime on vaja nimetada, sest et ju esimese nimi kõigil teada. See on igapidi kiiduväärt esitlemise mood, sest niiviisi näidatakse juuretulevalle külalisele väga suurt lugupidamist ja lahkust.

NIMEKAARDID

Nimekaarte tarvitetakse nii laialt ja on nad haritud inimeste seas nii suure tähtsuse omandand, et igaüks neid alati

kaasas peaks kandma, tuleb ju tihti ootamatuid juhtumusi, kus nendeta läbi ei saa.

Kui, näituseks, kellegagi tuttavaks saadakse, siis võidakse teineteisele vastastikku nimekaart anda, et õieti teineteise nime teada saada. Iga külaskäigu korral tuleb ust avajalle tüdrukulle või teendrilie enese kaart anda, et see oma herrastelle külalisest saaks teatada. Abielupaar tarvitab niisugusel korral kaarte, millel mõlemad nimed pääl; kui niisuguseid olemas ei ole, tuleb mõlemil kaart anda.

Kui isikuid, kellega kokku tahetakse saada, kodus ei leita, siis antakse oma kaart teenijate kätte, ja kui neidki kodus ei ole, siis pistetakse kaart ukse alla. Sel korral käänatakse kaardil üks nurk sisse, mis tähendab, et külaline isiklikult on käind.

Paljud inimesed ei tea seda tähendust — need pangu tähele, et see üsna ükskõik on, kas parem ehk pahem, alumine ehk ülemine kaardinurk sisse murtakse, ta tähendab ikka sedasama: „Ma olen isiklikult käind.“

Kingitustele, lillekimbule jne., mida isiklikult ei viida, lisatakse alati kaart juure, et saajal saatja teada oleks. Väiksemaid teateid ei kirjuteta aga ilma nimekaardile, vaid tarvitetakse alati kirja vormi.

Nimekaart olgu lihtsast valgest aga peenikesest paberist, trükk lihtne, ilma viguriteta ja ilustusteta. Mida selgemini nimi trükitud, seda parem. Litografeeritud kaart näeb alati peenem välja kui trükitud. Kuld äär on moe ja maitse asi; ühed armastavad seda, teised mitte. Ka kaardi kaust oleneb moest ja saab ju igaüks hõlpsasti teada, missugune just tarvitusel on.

Nimi olgu võimalikult lihtsalt trükitud, umbes nii nagu järgmistes näitustes:

Bernhard Langer

ja all paremal pool adress, kui omaniku kodukohaks suurem linn, aga ilma linna nimeta:

Kivi tänav 35

Dr. med. Leonhard Lind

Uus tänav 23

Kui väikses linnas elatakse, siis nime-
tetakse ainult linna nimi:

Jaan Uinosaar

Staabi kirjutaja

Kanapää

ehk:

Arnold Puusepp

Rahukohtunik

Rakvere

Naisterahvas ei tohi kaardile ilmaki
oma adressi trükkida lasta, vaid kirjutab
lihtsalt:

Proua Anna Pärna

Mehe ja naise ühiselle kaardile trüki-
takse aga ka adress:

Herra ja proua Veski

Savi tänav 53

Lesk kirjutab lihtsalt:

Proua Luts

Noor naisterahvas kirjutab:

Preili Sisask

On tal õdesid, kes veel abiellu pole astund, siis tuleb vahetegemiseks ristiniimi juure lisada:

Preili Hilda Sisask

KÜLASKÄIGUD

Külaskäigu juures on see tähtis, missugust laadi ta on ehk olema peab. On olemas ametlikud, tseremoniaalsed, konventsionaalsed, intiimsed külaskäigud, kaastundmuseavalduse, jumalaga-jätmise, kojujõudmise, uueaasta j. n. e. külaskäigud.

Ametlikud külaskäigud jätame siin välja, sest et igas riigis oma kombed olemas on, mida ainult riigi ametnikkude ringkond tunneb ja täidab.

Tseremoniaalsed külaskäigud on kombeks pääsjalikult sõjaväelaste ja ametnikkude, kui ka nende naiste vahel. Ühe ja sellesama polgu ohvitserid, ühe ja sellesama asutuse ametnikud j. n. e. käivad teineteise juures külas uuel aastal, teenistusesse astumisel ehk lahkumisel.

Need külaskäigud võivad muidugi ka ajajooksul konventsionaalseteks ehk

koguni intiimseteks muutuda, kuid senni kui nad tserimoniaalset laadi on, peavad nad lühikesed olema. Sellega ei taha ma mitte ütelda, et nad ainult viis minutit peavad kestma. Nii viisakuseta, kui on kohe päale istetvõtmise jälle üles karata, samati ei kõlba ka tunniks ajaks juttu ajama jääda. 12 ehk 15 minutit viibida oleks vast paras aeg.

Tserimoniaalne külaskäik nõuab tingimata 8 päeva jooksul vastukülaskäiku. Jääb see ära, siis peetakse seda viisakusevastaseks. Iseenesest mõista võib haigus ehk mõni muu sundiv põhjus takistada, mida siis muidugi mitte pahaks ei võida panna.

Konventsionaalne külaskäik on sääli kohane, kus sõbraliku läbikäimise poole ei püüta, kus aga tutvusest mitte koguni loobuda ei taheta, ehk kui seltskondlikud põhjused sellest koguni loobuda ei luba. Niisuguseid külaskäike korratakse kõige parem iga kahe, kunni kolme kuu tagant, võimalikult vastuvõtmispäevadel ja tuleb seda kommet punkti-päälselt täita.

Intiimsete külaskäikude kohta ei maksa ükski kindel eeskiri;

kui tihti üksteist vaatamas käiakse, see oleneb ainuüksi poolehoidmisest, sümpaatiast ja sõprusest kahe perekonna vahel. Oma süda on siin mõõduandjaks ja käskijaks ning ei pane see, kui sõprus otsekohene ja südamluk, iialgi pahaks, kui teine, kelle tegevus sagedaid väljaskäike takistab, mõne külaskäigu juhtumisi võlgu jääb. Tõsine sõprus ei pane säherdust valimist väiklust tähelegi.

Haigete vaatamas käimised on sel korral tarvilised, kui keegi meie tutvusest tõsisemalt haigeks on jäänd ja voodist üles tõusta ei saa. Tema peab teadma, et meie kui hää sõber ehk tuttav tema käekäigust huvi tunne ja kui meie isiklikult minna ei saa, oleme me kohustet vähemalt kellegi teise kaudu ta käekäigu üle teateid muretsema.

Haiget võib isiklikult ainult siis vaatamas käia, kui julge ollakse, et teda seega ei väsiteta ehk kuidagiviisi ei tüliteta; üleüldiselt ei tohi haige juures kunagi ülearu kaua viibida. Talle võidakse meelt lahutada, oma nõu ja abi pakkuda, kuid ei maksa talle kõiksuguseid rohte soovitada — see jäägu arsti

hooleks. On külla tulija juhtumisi selle-
sama haiguse juba läbiteind, siis võib
ta seda ju haige julgustamiseks võima-
likult heledates värvides kirjeldada.

Kaastundmust avaldama min-
nakse harilikult kuue nädala jooksul
pääle surmajuhtumise. Südamesõber võib
aga, ja peabki, kohe pääle surma kadunu
omastelle oma kaastundmust avaldama
ja neile troosti pakkuma.

Niisugusel korral tuleb teatavat tõsi-
dust tähele panna, külalise riided peavad
tumedad ja lihtsad olema. Ta ulatab
vastuvõtvalle isikulle käe, üteldes: „Ma
tunnen Teile raske kaotuse puhul kõigest
südamest kaasa!“ ehk: „Minu südamlük
kaastundmus raske kaotuse puhul!“ ehk
ka ainult: „Minu südamlük kaastundmus!“
mille juures südamlük käepigistus hinge-
lised tunded veel paremini teisele ilmutab
kui sõnad. Nüüd ei kõnele aga mitte
külaline kõigepäält surnust, vaid kuulab
vaikselt päält, mis talle kurvast juhtu-
misest teatetakse, siis alles räägib ta ise
kadunu üle edesi. Teine peab niisugusel
korral võimalikult enese üle valitsema
ja oma kurbust jõudu mööda maha
suruma.

Isenesest arusaadav on, et juba enne seda külaskäiku, otsekohe päale surma-kuulutuse kättesaamise, tuleb leinajalle pärg nimekaardiga saata, millele mõni kaasatundev sõna kirjutet. Kui teatavatel põhjustel pärga mitte ei saadeta, siis saadetakse kaart mõne kaastundliku sõnaga, milleks viimasel ajal trükitud leinakaarte on hakatud tarvitama ja mis võimalikult lihtne peab olema. Igasugusest toredusest tuleb niisugusel korral kõrvale hoida.

Jumalagajätmise ja kojujõudmise külaskäigud. Kui me mõne pikema reisi ette võtame, oleme kohustet enne seda kui ka päale tagasijõudmise oma sõprade ja tuttavate juures külas käima. Jumalagajätmise külaskäigu võlgneme meie neile sellepärast, et nad asjata, lukus ust eest leides, meie juure ei tuleks. Kui me neid kodust ei leia, siis jätame nimekaardi maha, millel üks nurk sisse murtud ja millele Prantsuse kombe järele kolm tähte p. p. c. (pour prendre congé, tõlgitult: et jumalaga jätta) kirjutame. Hari-likult jätkub sellest; tarbekorral võime aga kirjalikultki jumalaga jätta.

Kui reisilt tagasi oleme jõudnud, võtame niisamati ringkäigu sõprade ja tuttavate juure ette, et neile oma kojujõudmisest teatada. Suurtes linnades annavad rikkamad inimesed reisile minnes kui ka koju jõudes teendri kaudu oma sisseemurtud nimekaardi ära.

Päralejõudmise külaskäik oleneb oludest kui ka kohast. Suurtes linnades pole ta mitte tarvitusel, sest et see harilikult soovitud tagajärgi ei anna, moodis on ta ainult väikestes linnades ja maal.

Kui mõni ametnik uuele kohale ümber paigutetakse, ehk kui ta teise linna ehk maale elama asub, siis teeb ta neile isikuile oma külaskäigu, kellega ta häämeelega läbi käia soovib. Kui neid kodus ei ole, siis jätab ta sisseemurtud kaardi maha, millele kolm tähte kirjutet: p. f. c. (pour faire connaissance, tõlgitult: et Teiega tuttavaks saada).

Need, kes niisuguse kaardi on saand, peavad nüüd oma kaardi vastu saatma; ei tee nad seda mitte, siis on seega üteldud, et nad tutvust ei soovi, kuna

kaardi vastusaatmine tähendab, et tutvust otsija oma külaskäiku võib korrata.

Igatahes ei või meie kedagi sundida meiega läbi käima, vaid peame sellega leppima, kui meile ainult kaart vastu saadetakse ja vastukülaskäik ära jääb.

Kui kuhugi hoopis väiksesse provintsi-linnakesesse ehk külasse elama asutakse, siis tehakse külaskäik igatahes nendele isikutele, kes kuidagiviisi kasulikud võivad olla, näituseks linnapääle, õpetajale, tohtrille, postmeistrille j. t. Need ei ole aga, kui me ise mõnda aunime ei kannan, mitte vastukülaskäiguks kohustet.

Nõnda nimetatet kviitungi külaskäik on kohane pääle pidusöögi. Prantslased nimetavad seda väga tabavalt visite de digestion'iks (seedimise külaskäik). Neid tehakse harilikult kaheksa päeva jooksul pääle peo, kuid tööga koormatud inimesele ei pane seda keegi pahaks, kui ta siin mitte koguni punkti-päälne ei ole. Pikk jutuajamine ei ole siin kohane, kõneldakse ainult „ilusast õhtust,“ „lõbusalt möödasaadet tundi-dest,“ see on kõik. Vastukülaskäik jääb siin ära.

Tähele panna tuleb, et need külaskäigud paljalt ühekõrgusel seisvate vahel sündsad on. Kui seltskondlik vahe liig suur on, on külaskäik alamalseisva poolt kombevastane ja niisugusel juhtumisel kirjutab kutsutu piduandjalle kaheksa päeva lõpu poole. Jatkub mõnest lahkest sõnast, millega kergelt puudutetakse lõbusaid tunde, mis piduandja majas mööda saadet. Kuid tänamise eest tuleb niisugusel korral hoida — see oleks ränk viga. Täna ei tule üleüldse mingisugusel juhtumisel, mingisuguse kutsumise eest. Selle kirja pääle ei vastata kunagi.

Nurgavoodis olijaid käivad, iseenesest mõista, ainult naisterahvad vaatamas ja nimelt neljateistkümne päeva jooksul pärast lapse sündimist, s. t. kui nad noorele emale väga lähedal seisavad. Käigemal seisvad ei soovi nurganaisele esimese nelja nädala jooksul mitte isiklikult õnne, lasevad aga nii pea kui võimalik, tema tervise seisukorra järele pärida. Külaskäik ei tohi, nagu haigegi juures, liiga pikaks venida. Kirjalik õnnesoov saadetakse muidugi kohe pääle sündimise teate kättesaamise, ning võib

kaardil umbes järgmisi sõnu tarvitada: „Südamlik õnnesoov rõõmustava sündmuse puhul“, ehk „Soovin kõigest südamest õnne ja lapsele kui emalegi kõige paremat“.

Sünnipäeva külaskäigud on kombeks lähemate sõprade ja tuttavate vahel, kes niisugusel korral sünnipäeva lapsele lillekimbu viivad. Kaugemalseisvad saavad ainult kaardi, millele lühike õnnesoov kirjutetakse: „Südamlik õnnesoov sünnipäevaks“ ehk midagi sellest sarnast. Kuid seda laadi õnnesoovi ei kõlba alama oma ülema ega nooremal inimesel vanema vastu tarvitada, vaid antakse talle aupaklikum vorm, umbes järgmine: „Alfred T. lubab enesel Teile, kõrgesti austetav proua, kõigealandlikuma õnnesoovi saata“, ehk: „Salme M. lubab enesel oma lugupeetavale ülemalle tänaseks päevaks õnne soovida“.

Õnnistamisepäeva külaskäikude kohta maksab üleüldiselt see, et ainult sugulased ja väga lähedad sõbrad õnnistetava vanemate juure võõrsille tulevad. Varsti pärast õnnistamisepäeva tuleb õnnistatule kõikide sõprade ja tutta-

vate juures käia ning õnnesoovide või kingituste eest tänada.

Uueaasta külaskäigud, mida loomulikult ainult üks pool saab teha, on ka eestkätt ainult sugulaste ja sõprade vahel moeks. Ka teenijad ja ametnikud käivad uueaastal oma ülemate pool külas. Õiget kohustust pole selleks ju olemas ja oleneb see üleüldse alati vahekorra ülema ja alama vahel; ei ole see mitte väga sõbralik, siis pole ka külaskäik soovitatav, on ta aga häa, siis on ülaskäik kohane.

Külaskäik tehakse 1. jaanuaril enne lõunat kella 12 ja 1 vahel. Kõigil neil juhtumistel aga, kui külaskäik ärajääb, saadetakse kaart õnnesooviga. Meil on moeks iseäralisi uueaasta kaarte saata. Võib aga kas iseäralisi uueaasta kaarte tarvitada, millel nimi ja õnnesoov pääle trükitud, ehk lisatakse oma nimekaardile eriti õnnesoovi kaart juure või võetakse ka õnnesoovi kaart üksi, mida alati suures väljavalikus saadaval, ja kirjutetakse oma nimi pääle.

Uueaasta õnnesoovi kaartide vahetamine sündigu eestkätt, nagu öeldud,

sugulaste, sõprade ja tuttavate vahel. On aga palju inimesi olemas, kes seda kommet lihtsalt mõttetumaks jandiks on tembeldand, end temast koguni lahti on ütelnud ja raha, mis kaartide, ümbrikkude ja markide päale kulub, häätegevaks otstarbeks annetavad ja oma nime avaldada lasevad. Kahjuks on säherdusel teguviisil ka oma varjuküljed, sest paljud tuttavatest ei loe seda nimeavaldust ja tunnevad ennast haavatud, kui nad uueaasta kaarti ei saa.

Päralejõudev õnnesoovikaart, on küll igatahes hääks tunnistuseks, et inimene, kes, võib olla, meist kaugel elab ja kellega me ammu kokku pole saand, oma sõprusetunnet meie vastu ei ole kaotand, iseäranis siis kui kaart just 1. jaanuariks kätte jõuab. Selles suhtes soovitaksime saadud õnnesoovikaarte sorteerida. 1. jaanuariks kättejõudnud kaardid on kahtlemata hääde otsekoheste sõprade ja tuttavate käest, kes tõsist huvi meie vastu tunnevad ja meid üheski asjas hooletusesse ei jäta, kuna seda neist, kelle kaardid alles hiljem ehk vastuseks meie oma päale pärale jõuavad, mitte oletada ei saa.

Alamalseisvad ei tohi kõrgemalseisvalt ehk ülemalt millalgi õnnesoovi oodata.

Poissmehed, üleüldse kõik, kes abielus ei seisa, ja kes mõnes perekonnas külas käivad, peavad teadma, et neil ainult abielumehe poolt vastukülaskäiku oodata on. Noor naisterahvas, olgu ta abielus ehk mitte, ei lähe teise saatelgi poissmehe korteri. Ainult kui see õega, emaga või tädiga ühes elab, on lugu teine, sellepärast et siis naisterahvas majas olemas, kes teist naisterahvast vastu võtta võib.

Erandid on veelgi: noor naisterahvas tohib oma mehe, ema, venna saatel poissmehest kunstniku töötuppa ilmuda. Nii-sama võib ta poissmehe juure ilmuda mingisuguseid andeid häätegevaks ots-tarbeks ära tooma. Ka võib naisterahvas, kui ta mitte liig noor ei ole, üksi vanema õpetaja juure minna. Kõigil nimetat juhtumistel ei ole meil ju päris korra-pärase külaskäiguga tegemist.

VASTUVÕTMISE PÄEVAD

Iga perekond, kellel suurem tutvus-ringkond, ehk kes niisugust püüab eneselle muretseda, peaks nädalas ühe päeva

määrama, millal ta vastu võtab. See on otstarbekohane, esiteks sellepolest, et külalised siis teavad, millal me kindlasti kodus oleme ja teiseks, et meil teised nädala päevad siis vabad on. Ka määratagu vastuvõtmiseaeg kindlaks. Et selle kohta igal maal oma kombes maksmas, siis ei saa ses asjas midagi kindlat ettekirjutada, vaid tuleb talitada, nagu olud ja igaühe eluviis seda nõuab.

Majaperenaine kannab niisugusel korral nõndanimetet vastuvõtmise toaletti, ilusat kerget kleiti, külalistele näidates, et ta neile meeldida soovib. See ei tohi aga silmatorkavalt tore olla, sest see annaks mulje, nagu tahetaks külaliste riideid toreduse poolest üle trumbata. Majaperenaine valib eneselle saalis kõige halvema koha, vastu akent ehk valgust, paremad kohad külalistele jättes. Noored inimesed jätku seltskonnas kõik paremad isted, nagu kushetid, sohvad, tugitoolid vanematele naisterahvastelle ja meesterahvastelle tarvitada ja valigu eneselle istumiseks taburett ehk lihtne tool.

Majaperenaine aga võtku tugitoolis vastu. Mõnes kohas teatetakse enne päralejõudvat võõrast, teises kohas laseb

teender ehk tüdruk külalise vaikides sisse. See läheb nüüd majaperenaise juure, kes istuma jääb kui võõras meesterahvas on, kuid püsti tõuseb ja kaks sammu võõralle vastu astub kui see naisterahvas on.

Kuid mitte igaüht meesterahvast tere-
tades ei jää majaperenaine istuma. On
võõras näituseks rauk, või väga kaugel-
seisev isik, või üleüldse kuulus ja lugu-
peetav, siis ei tõuse majaperenaine mitte
ainult püsti, oma istme ette seisma jäädes,
vaid ta läheb niisuguselle võõralle ka
teretamiseks vastu.

Peenes perekonnas võtab majapere-
naiselt ta täiskasvand tütar, noorem õde
või teine sugulane iseäranis külaliste
lahkumise ajal ühe osa ta kohustest enese
pääle; ka majaperemees või poeg on
niisugusel korral kohustet naisterahvaid
välja saatma ning neid vankri juures
aitama. Niisamati saadavad nad mees-
külalisi ja avavad neile, nagu naiste-
rahvastellegi, kõik ukсед. Kui teisi
võõraid ei ole, siis saadetakse nais-
külaline majaperenaise ja kõikide pere-
konna liikmete poolt trepini, kui teisel
korral elatakse, ehk paraadukseni, kui
villas asutakse.

Kas võõrastelle vastuvõtmise päevadel ka kehakinnitust tuleb pakkuda, see ole-
neb oludest, kommetest ja inimese varan-
duslikust seisukorrast. Igatahes oleks
tuimavõitu tervet pikka õhtut ilma midagi
pakkumata juttu vestes viita. Niisa-
mati ei ole mitte kohane kes teab kui
suurepäraselt einet anda, sest et vastu-
võtmiseõhtul, nõnda ütelda, enam ideaalne
otstarb on. Selle läbi otsitakse, eest-
kätt ajaviidet ja vaimlist ühendust, hari-
tud inimesed panevad viimase päale
kõigesuuremat rõhku. Kui aga oma
sõpradelle ja tuttavatele toredat söögi-
poolist tahetakse pakkuda, siis antagu
juba korrapärane pidusöök. Vastuvõt-
miseõhtul aga aitab lihtsast suupistest,
sellepärast et see igal nädalal kordub ja
mitte iga perekond eneselle niisuguseid
väljaminekuid lubada ei või.

Harilikumaks pruugiks on vastuvõt-
miseõhtul tass teed saiaga ehk küpsistega
pakkuda. Meesterahvastelle, kes teed ei
armasta, antakse klaas õlut ehk veini.
Sellest on küllat ja seltskond saab selle-
juures terve õhtu mõnusalt juttu vesta,
päälegi ei käi seesugune külaliste vastuvõt-
mine kehvematelgi perekondadel üle jõu.

Tahetakse aga vastuvõtmise päevadel eneselle uhkust lubada, siis võib võõrastelle külma suupistet pakkuda.

Seda võib umbes järgmiselt korraldada. Suurele lauale, mis keset tuba ehk veel parem seinä ääres seisab, laotetakse peenike, kui olemas, värviliselt väljaõmmeldud laudlina; ilustuseks olgu veel lilled ja puuvili. Kahele ehk kolmele kohale säätakse kogu väikseid salvrätikuid, nende lähedalle virm väikseid taldrikuid ja nägusates korviketes väiksed kahvlid ja noad. Kõik külmad söögid, mida pakkuda soovitakse, asetatakse sellele lauale, näit.: võileivad, juust, külm praad, kaaviar, redised, salatid jne.

Kõige otstarbekohasem on nüüd see, et võõrad mitte selle laua ääres istet ei võta, vaid et toa mõnusamates nurkades või ka teises toas väiksed lauakesed 3 ehk 4 inimese jaoks üles säätakse, millele lihtne laudlina ehk salvrätik kaetakse. Nende lauakeste ümber asub nüüd seltskond, nõnda et suur laud vabaks jääb ja igamees hõlpsasti ligi pääseb. Eestkätt meesterahvad, niihästi majarahva seas olevad kui ka külalised teenivad nüüd naisterahvaid, kes oma kohad hääksarva-

mise järele valind, ja kui neil soovitud suupiste käes, hoolitsevad nad iseenese eest. Ka majaperenaine ühes tütardega kannavad külaliste eest hoolt, iseenesest mõista ainult naisterahvaste eest. Kui teed pakutakse, siis peab see, nagu üleüldse kõik joogid, eri laual seisma, kus majaperenaine ta tassidesse valab; mees-terahvad viivad need siis oma daamidelle. Õlut, veini ehk punshi pakub aga majaperemees ja selle pojad.

Isäralise toredusena võib kesköö poole veel jäätist pakkuda. Niisugusel korral asuvad võõrad jällegi oma väikeste lauakeste ümber.

Perekonnaliikmed ei tohi aga liiga silmatorkavalt võõraste teenimisele anduda, vaid nad on kohustet niipalju kui võimalik nendega juttu vestma ja nendega ühes sööma.

Külma suupiste korral ei ole sünnis teendrit ehk tüdrukut võõraid teenida lasta, sest asja mõnusus seisabki siin selles, et külalised vabalt ja ilma sundimata iseendid aitavad ja igaüks seda sööb, mis talle kõigeparemini meeldib.

Teisiti on lugu aga siis, kui ainult teed ehk veini pakutakse ja võõrad oma

kohtadelle jäävad. Siis täidavad teenijad oma kohust. Kui veini pakutakse, siis nõuab viisakus majaperemehelt, et ta külalistele ise sisse valama peab ja klaasi kätte ulatama; teenija kannab siis ainult kandelaual tühje veiniklaase.

ÜLESPIDAMINE KÜLASKÄIGUL JA KÜLALISE VASTU

Esimene keeruline küsimus on siin see, kas tohib viisakas inimene ennast võõra tuleku korral ärasalata lasta. On ju juhtumusi, kus külaline ootamata tuleb ja teda mingisugusel tähtsal põhjusel mitte vastu ei saa võtta. Kas võib niisugusel korral võõralle teenija kaudu ütelda lasta, et kodus ei olda? Tingimata viisakuseta ja haavav oleks, kui me ütelda laseksime, et me küll kodus oleme, külalisi aga mitte vastu võtta ei saa. Kaine, järelemõtlev inimene saaks aru ja lepiks seega, enamjagu juhtumistes võime aga julge sellepääle olla, et säherdust teguviisi pahaks pannakse.

Haritud inimene leiab siin aga igatahes pääsetee ja hoiab haavamisest piinlikult kõrvale. Kui külalist mingisugusel põh-

jusel vastu ei võeta, annab see teenijalle oma nimekaardi ära, käseb herraseid tervitada ning läheb.

On aga perekond kodus ja võtab võõra vastu, siis palugu teenija külalist kohe saali astuda; teenija ei tohi külalist mingisugusel tingimisel uksele ehk eeskojas oodata lasta senni, kui ta temast on teatand. Võõras annab teenijalle oma kaardi (ilma murdmata) ja astub saali. Teenija avagu talle uks ja teadustagu siis perenaisele.

Viisakusetaks tuleb pidada, kui võõrast liiga kaua saalis oodata lastakse; kui majaperenaine parajasti vastuvõtmise valmis ei juhtu olema, täidab senni ta mees, poeg ehk tütar ta aset ja ta ise ilmub nii pea kui võimalik. Oodata lasevad ainult harimatud inimesed.

Külalised jätavad eeskotta oma vihma-varjud, kepid, mantlid ja kui halb ilm on, kalossid jne. Naisterahvad ei pane käest päevavarju, boad, muhvi, kuna meesterahvad palitu maha ajavad, välja-arvatud kerge suvipalitu. Viisakam on muidugi igasugusest palitust vabastuda. Kübar jääb aga kätte.

Naisterahvas peab külaskäigu korral kõige peenemas toaletis esinema ja võib ta, kui vankriga sõidab, ses suhtes kõige suuremat toredust näidata, igatahes palju suuremat kui jalgsi käies. Igaüks ei saa seda eneselle muidugi mitte lubada; igatahes valitakse külaskäiguks aga oma riiete hulgast kõigevärskemad ja nägusamad.

Meesterahvad kandku külaskäigul ainult pikka kuube. Maal on päeva ajal lihtnegi kuub lubatud, õhtul aga ainult pikk kuub. Vastuvõtmiseõhtutel võivad meesterahvad ka sabakuues ehk smokingis esineda.

Naisterahvad jätavad külaskäigu ajaks kindad kätte ja teretavadki nendega. Meesterahvad peavad aga juba saali astudes parema käe kindast vabastama; tal ei kõlba mitte perekonnas ulatet kätt ühes kindaga pigistada, vaid ta tohib pakutud kätt ainult palja käega puudutada.

Astub külaline (ükskõik kas naisterahvas või meesterahvas) saali, kus juba mõned teised võõrad viibivad, siis teretab külaline majaperenaist, tema tervise järele küsides, kuna ta teiste vastu üleüldise

kummarduse teeb. On nende seas aga mõni tuttav, siis ei keela teda keegi sellele kätt ulatamast.

Mõne uue võõra juuretulekul tõuseb ainult majaperenaine ja juuresolevad meesterahvad püsti, kuna naisterahvad, kes juba istet võtnud, istuma jäävad. Nad kergitavad end ainult õige natukenõ ja teretavad teise naisterahva kummarduse poole nimelt siis, kui see mõni vanem on. Niisama mõne naisterahva lahkumisel. Kui aga meesterahvas teretab, jäävad naisterahvad istuma ja teevad ainult kummarduse.

Kogu külaskäigu ajal hoiab meesterahvas, nagu öeldud, oma kübarat käes ja ei pane teda mitte silmapilgukski laua ehk tooli pääle. Sellejuures hoidku ta teda alati nii, et selle voodrit näha ei oleks.

Meesterahvad avavad lahkuvatele naisterahvastelle alati kõik ukсед, ka siis, kui need neile võõrad.

Kui mees ja naine üheskoos perekonda külla on tulnud, siis annab naine lahkumiseks märku, kuna ta enne juma-lagajätmiseks püsti tõuseb.

Kui kedagi kodus ei leita, aga teatakse ehk teada saadakse, et ta mujal külas, siis võib ainult iseäranis tungivatel põhjustel sinna minna. Kedagi söögilt või pidult ärakutsuda lasta on üliväga viisakuseta tegu, mis võõrastavalt mõjub.

Majaperenaine, ükskõik missuguses sotsiaalses seisuses ta on ja kas ta parajasti üksi või oma perekonnaliikmete seltsis viibib, peab igasuguse töö otsekohe seisma jätma, kui mõni võõras tuleb. Edesitötamine on ränk haavamine, sest iga tulija on meie külaline, kellele kogu oma tähelepanu peame pühendama, seega talle oma lugupidamist ülesnäidates. Kõigesuurem viisakus seisabki just selles, et meie oma külalistele kõik pakume, mis iganes võimalik ja oma enese isiku igal juhtumisel taga poole sääme.

Perekonda, kellega läbi käime, ei tohi meie ilmiski võõrast inimest viia, ilma et selleks perekonnalt enne luba oleksime küsind. Võõras võib perekonnale vastumeelt olla ja ainult lugupidamine meie vastu sunnib teda vastu võtma, kes, võib olla, perekonna

pahanduseks omi külaskäike kordamagi hakkab.

Ilmub noore abielunaise juure, kelle mees kodus ei juhtu olema, üksik mees-külaline, siis jätku naisterahvas saali ukсед pärani lahti ja pidagu ennast võimalikult tagasihoidlikult üleval. Jäab külaline kauemaks kui veerand tunniks, siis tõusku naisterahvas püsti ja vabandagu umbes järgmiste sõnadega: „Vabandage, härra A. mul on väga rutuline töö ees, mida ma mitte edesi lükata ei saa.“

Leiab aga naisterahvas ainult majaperemehe kodus, siis tõuseb ta võimalikult juba viie minuti pärast üles ja jätab jumalaga: „Tahtsin Teie armsalle abikaasale ainult kätt pigistada ja kahetsen väga, et temaga kokku ei saand; olge lahke ja tervitage teda südamlilikult minu poolt.“

Neis perekondes, kel vastuvõtmispäevad, käiakse ainult neil päivil; kui vastuvõtmispäivi ei ole, küsitakse järele, missugustel päevadel ja mil ajal külaline kõige soovitam.

Üleüldiselt on ametlike ja tsere-moniaalsete külaskäikude kohasem aeg kella 12 ja 1 vahel päeva, s. t. kui pääsöögiaeg lõunal on. Neis majades, kus

Inglise söögiaeg (kella 5 ja 6 vahel) maksmas, käiakse $\frac{1}{24}$ kunni kella 5-ni.

Jumalagajätmise kohta maksavad kapitalid teretamisest ja käepigistusest.

PIDUSÖÖGID

Üks kõigesuurematest mõnusustest on, oma sõpru ja tuttavaid enese juure kutsuda ja suuremat ehk vähemat pidusööki anda. Selleks ei ole igakord iseäralist põhjust tarviski. Oma hääksarvamise järele kutsutakse kas üksikud ehk suurem seltskond, olgu see nüüd lõunaks või õhtuks. Harilikult korraldetakse pidusöögid küll talvel, sest et seltskondlik elu siis oma kõrgemale tipule jõuab; suvel viibidakse rohkem väljaspool, suvitetakse, ollakse mere ääres ehk reisil.

Et pidusöögid muidugi palju raha maksavad, siis peaks iga perekond, kes seltskonda armastab, enam-vähem oma-sugustega läbi käima. Kui meid pidusöögiks on kutsutud, siis oleme me kohustet ka kutsujalle pidusöögi andma ja meil oleks muidugi väga piinlik tundmus, kui meile peenes perekonnas toredusi on pakutud ja meie nendele inimes-

tele siis oleksime sunnitud lihtsat sööki andma, sest et meie ses suhtes üle oma jõu ei tohi minna. Näeme nüüd veel rikaste külaliste nägudel pilke või halvaks pidamise ilmet, siis on meil põhjusi küllalt niisuguste ebakohaste tutvustega mitte läbikäia.

Me teame, et ka vähemate kuludega võimalik peenikest ja maitsevat sööki valmistada, kui ainult valmistajal tarvilist teadmist jätkub, nii et ta majapidada ja talitada oskab. Halb perenaine ei valmista ka kallidest ainetest mitte midagi mõistlikku; häa perenaine oskab söögisedelisse teatavat vaheldust luua ja valmistab sööke niisugustest ainetest, mis just sel aastaajal saadaval, ei raiska raha mitte haruldaste kallide asjade päale, mida aasta aeg ei paku. Siin oleneb palju perenaise tublidusest.

Me tahame nüüd pääjoontes kirjeldada, kuidas ennast söögilaua üleval tuleb pidada ja kuidas võõraid vastu võtta, kuidas üleüldse peenike pidusöök välja areneb. Arusaadav, et me endid ainult siis laual hästi oskame ülespidada, kui me kogu pidusöögi käiku tunneme. Ei jatku veel sellest, kui

teame, kuidas salvrätikuga, noa ja kahvliga ümber käiakse, meie peame kõigi söögiriistade tähendust, söökide ja jookide järjekorda teadma, kui me peene kombega laitmatalt valmis tahame saada. Midagi ei ole piinlikum ega rõhuvam, kui me seltskonnas ehk laual ei tea, kuidas me selle ehk teise asjaga peame ümber käima ja sellepärast alatasa kardame, et ennast blameerida võiksime. Ainult see, kes kõik teab, saab julgelt ülesastuda, teades, et keegi ta ülespidamise kohta tähendusi ei saa teha. Ta võib vast kogemata mõne klaasigi ümber lükata, ilma et teda sellepärast kombelises suhtes abituks peetaks. Kes aga vargsi teisi peab vahtima, et näha, kuidas need talitavad, see ei pääse piinlikust seisukorrast väljagi ja tal tuleb tihti teravate tähendustegagi rehkendada. Ainult teadmine üksi aitab seltskondlikuist ebaühetasasusist üle.

VIISAKUSE REEGLID PIDUSÖÖGIKS

Võõrad kutsutakse 8 päeva enne pidusööki, kas suusõnal ehk kirjalikult. Kui kirjalikult, siis peab kutsutu k o h e vas-

tama, kas ta kutse vastu võtab ehk mitte, et tarbekorral pidusöögi korraldajalle aega üle jääks mõnda teist tema asemelle kutsuda. Loobub kutsu, siis ütleb ta viisakate sõnadega ära, võimalikult äraütlemise põhjust nimetades ja kahetsust avaldades, et ta pakutavatest mõnusustest osavõtta ei saa.

Kui kutse oleme saand, siis tuleb meil hoolimata suusõnalisest ehk kirjalikust nõusolemisest, enne määratud päeva piduandja juure külaskäik teha, ka siis, kui me äraütelnud oleme ja pidusöögist osa ei võta. Üksnes südamlikkude sõprade vahel ja ligidasel läbikäimisel jäävad need külaskäigud ära.

Kutsutud ilmuga natuke aega, umbes 10 minutit enne määratud tundi, mitte ilmaki hiljem. Hoopis kombevastane on minutki aega ennast oodata lasta.

Majaperemees ja perenaine ootavad omi võõraid saalis. Iseäranis maksab see perenaise kohta, kes omi ettevalmistusi nii peab korraldama, et kõik valmis on, kui võõrad tulevad. Viimastelle on see väga piinlik, kui perenaine viimasel silmapilgul ärevalt edesi-tagasi käib, et sööki valmis saada.

Nii piduandjad kui külalised on suures õhtu-toaletis; meesterahvad kannavad pikka kuube (ehk frakki), ja musti pükse, valget slipsi, valget vesti (ehk musta frakkvesti) valgeid või heledaid kindaid ja lakksaapaid. Naisterahvad poolväljalõigatud seltskonnakleiti sabaga. Suurtes linnades kantakse niisugusel korral veel iseäralisi riideid nagu neid teatris, kontserdil ja vastuvõtmisel kantakse. Kui aga suurema pidusöögiga tegemist ei ole, vaid väikse seltskonnaga sõprade juures, kes nii suurt toredust eneselle lubada ei saa ehk ei taha, siis ilmuvad naiste- ja meesterahvad oma ilusamas tänava- ehk promenaadi-toaletis.

Kui söögiaeg käes, siis avab teender ehk tüdruk saali ukсед ja ütleb majaperenaisele kuuldava häälega, et söök valmis on. Sellest peaks jätkuma, kuid siiski veel piduandjad külalisi paluvad söögituppa astuda. Meesterahvad võtavad nüüd need naisterahvad, kes neile lauanaabriks määratud, käe alt; on need neile võõrad, siis peab majaperemees neid meesterahvastelle juba enne seda lähemalt kirjeldand olema, sest meesterahvale, kes kohustet on lauanaabriga

juttu alustama, on see kergem, kui ta midagi lähemat sellest naisterahvast teab.

On meesterahvas naisterahva niiviisi laua juure viind, siis asetab ta tema enesest paremat kätt, talle tooli paigale säädides. Naisterahvas astub temast mööda, kergelt kummardust tehes. Alles kui naisterahvas istet on võtnud, istub meesterahvas oma toolile (viisakus nõuab ka, et ta seda mitte enne ei tee kui majaperenaine istet on võtnud). Niisama tähelepanelik olgu ta naisterahva vastu ka laual, vaadaku alati, et sellel kõik oleks, mida ta soovib ehk tarvitab, nii et tal ilmiski midagi paluda tarvis ei oleks.

Majaperemees astub kõige vanema või kõige kõrgemal seisva naisterahvaga kõikide eesotsas söögituppa; temale järgnevad kõik naisterahvad ja kõige viimasena majaperenaine, kes kõige vanema või lugupeetava meesterahva kõrval kõnnib. Oma tütreid ehk nooremaid sugulasi, keda nooremad meesterahvad lauale viivad, laseb ta aga enese järel tulla. Jäeb naisterahvaid ilma saatjateta, mida hästi organiseeritud seltskonnas ette ei tohiks tulla, siis järgnevad need ükskõik mis-suguses korras kõige viimati. Kui maja-

perenaine ainult meesterahvad on kutsund, siis astub ta kõige ees lugupidavama või kõige vanema külalise kõrval.

Kui külalised istet on võtnud, siis vabastavad nad käed kinnastest ja pistavad need tasku. Naisterahvalgi ei kölba ilmaski neid lauale panna.

Jutuajamise eest peavad nii piduandjad kui pidulised, nii meesterahvad kui naisterahvad hoolt kandma. Jutuajamine saab alati üksikute isikute haridusekraadist, vaimust ja meeolust ärarippuma. Ainult ühte vana reeglit tuleb siinkohal veel korrata, nimelt, et hääs seltskonnas poliitikat ja usu asjust ei räägita.

Majaperemehel ja perenaisel tuleb laual teineteisele vastas istuda. On perekond ilma isata, ja pidusöök antakse ema ja tütre poolt, siis tuleb ka neil teineteise vastas istuda. On aga majaperenaine ühe oma vendadest, onu ehk kellegi teise vanema sugulase kutsund, siis tuleb neil majaperemehe osa etendada ja perenaise vastas istuda.

Naisterahvaid teenitakse enne (sellejuures alustetakse majaperemehe kõrval istuvast naisterahvast pääle) ja nende järele majaperenaist; niisamati pakutakse maja-

peremehele pääle meesterahvaid kõige viimati. Lesk perenaine ja tema tütar, kes ainult meesterahvaid on kutsund, lasevad endid aga kõigepäält teenida ja ükski meesterahvas, ükskõik kes ta on, ei tohi enne neid eneselle rooga pakkuda lasta, ka siis mitte, kui naisterahvad seda just peaksid soovima.

SÖÖGISEDEL

Söökide kokkusääd ärgu olgu rikkalik, vaid peenike ja vaheldusrikas. Kui vähegi toreduse pääle rõhku pannakse, siis ei tohi kala laual puududa.

Eelsöögid seisavad koos lihasöökidest, kohased on metslinnud ehk metsloomad (metspardid, nurmkanad, fasaanid, nepid jne. jänesed, metskitsed, metssead, põhjapõdrad jne.). Praad ja kala olgu võimalikult suur, sest et ta muidu vähese maitsega. Aiavili valitakse aastaaja järele; talvel võib osalt ka sissetehtuid tarvitada, mis nüüd kiiduväärt häduses saadaval ja värskest vaevalt äratuntav.

Magusad vahelsöögid tulevad piinliku hoolega valmistada, sest et nad söögisedelil tähtsat osa etendavad. Maiusasjade

väljavalik olgu rikkalik: ilus valmind ilma plekkideta puuvili, krakkmandlid ja rosinad, kompvekid ja peenike tort ehk mõni teine küpsis. Lõpuks juust, rikkalikus väljavalikus.

Söögid antakse järgnevas järjekorras. Pääle supi tuleb kõige päält kala. Siis järgnevad eelsöögid: kodulinnu-ragout'd, nurmkanad, vasikaliha riisiga, jäneseid jne. Nüüd tulevad praed; ühest jätkub, antakse aga ka kaks ehk kolm. Neile lisaks antakse salatid ja kompotid, niisamati aiavili. Sellepääle järgnevad magusad vahelsöögid, jäätis ja maiusasad.

Veinid antakse harilikult järgnevas järjekorras: supi järele Madeira, Malaga ehk Kapvein, üleüldse mõni lõunamaa vein. Esimese käigu ajal Bordeaux ehk Burgander. Enne praadi Rheinvein. Dessert'iga Muscat, Alicante (valge) Malvoisie, Constance, Tokayer jne.

Paljus majus antakse teiste veinide kõrval pidusöögil hakatusest saadik Champagner'i (mõrudat ja magusat). Õigusepärast tuleks seda aga ainult söögi lõpul anda, järelsöögi ajal, et sellele seda mõnu anda, mida ainult see sätendav vein anda suudab. Saksa Champagneritele laul-

dakse küll vahetpidamata kiidulaule, kuid asjatundja teab, et Prantsuse omad kõige paremad maailmas on. Kes Prantsuse oma eneselle lubada ei saa, see leppigu parem hää Rheinveiniga.

LAUAKATMISE VIIS

Mõnes kohas näidatakse ses asjas kuulmata toredust, mis aga muidugi igamehe varanduslikust seisukohast oleneb. Kui aga maitset olemas, saab ka ilma suurte kuludeta lauda kaunilt ja asjakohaselt ehtida. Teatavad asjad on nüüd peenel laual tingimata tarvilised: laitmata peenike laudlina ja salvrätid; peenikesed klaasid ja ilus portselaan. Iga külalise söögiriistad ja -nõud tulevad ühesuguses korras lauale sääda; et külaliste silmadelle rõõmu valmistada, ei tohiks ka kõige lihtsamalgi laual lilled puududa. Väga tähtis on ka laua suurus, s. t. selle pikkus ja laius. Igal külalisel peab küllalt ruumi olema, nende küünarnukid ei tohi teineteist puudutada. Laud peab ka nii lai olema, et kõik sööginõud ja -riistad säääl segadust sünnitamata ruumi leiavad.

Iga taldriku kõrvale pannakse: pahe-
malle poole kahvel, paremalle poole lusik
ja nuga, viimane klaasist ehk metallist
alusekesele. / Taldriku kõrvale enam laua
keskkoha poole pannakse väike taldrik
salati ehk kompoti jaoks.

Taldriku ette säätakse klaasid iga
võõra jaoks niisamati ühte moodi. On
ainult 3 klaasi olemas, siis säätakse need
kolmenurka; on neid 5, siis kahte ritta
ehk ringi, kus juures igal klaasil iga
võõra juures üks ja seesama koht.
Seesugune korraldus on lauale ülisuureks
ehteks, iseäranis kui klaaside seas värvi-
lisi on. Suuremal pidusöögil on 3 klaa-
siga raske läbi saada, neid kulub 5 ära:
üks suurem valge klaas, et veini veega
segatult saaks juua, üks klaas Madeira
jaoks, üks klaas Rheinveini jaoks (rohe-
line), üks klaas Rõtveini jaoks ja viies
klaas Champagneri jaoks.

Muu korraldus oleneb moest. Välja-
õmmeldud laudlinu on nüüd igal laual
näha. Lilled pannakse kõige parem kõr-
getesse vaasidesse, juba sellepärast, et
nad võõrastel jutuajamist s. t. üksteisele
otsavaatamist ei raskendaks. Ka kõrgeid

kausse võib puuviljaga ja kompvekkidega ehitult lauale säada.

Supitirinat ei tooda lauale. Supp on juba enne võõraste lauale istumist taldrikutele tõstet; kui kaks suppi söögikaardil, seisavad supitaldrikud iseäralisel laual ja teenijad küsivad igalt üksikult võõralt, missugust suppi ta soovib.

Salvrätik, mis võimalikult lihtsalt kokku pandud, varustetakse leivatükikesega ja pannakse supiga täidet taldriku kõrvale. Liiga kunstlikku salvrätiku kokkupanemist ei või just väga kohaseks kiita; peenetundelises võõras võib ta kergesti jälkusetunnet äratada, sest et ta otsatu käperdamise tõttu oma esialgse puhtuse kaotab.

Iga võõra koha ette pannakse väike söögikaart, kirjutet ehk trükit, mille teisel poolel külalise nimi seisab. Kaart pandagu nii, et see nimi näha on. Nende kaartidega aetakse niisamati suurt toredust taga ja on neid vormi ja väljanägemise poolest väga mitmesuguseid. Kui laudkond istet on võtnud, käänatakse see kaart ümber.

Iga külalise lähedal seisab väike lihvitud soolatoosikene, roosa ehk sinine,

ja soolalusikakene. Vee- ja veini-karavinid on vaheldamisi. Veini-karavin peab meesterahva lähedal seisma, kelle ülesandeks oma lauanaabri eest hoolitseda. Ta peab naisterahvale alati vett pakkuma, sest et naisterahvas oma veini, dessertveinid väljaarvatud, veega segab; ka Rheinveini juures teeb ta erandi.

Kõige kallimaid vanu veine ei tooda lauale; teenija serveerib neid korvikesega, millel nägus tekikene tolmust pudelit katab, ja nimetab igale võõralle veini nime ja firma.

Rikaste inimeste juures vahetetakse iga söögi järele noad ja kahvlid nii nagu taldrikudki. Kellel niipalju söögiriistu ei ole, see peab vahetamisest loobuma; ainult kahvlid tulevad pääle kala söömise vahetada. Rikastes perekondes tarvitatakse kala söömiseks iseäralisi hõbenuge ja kahvlid; kellel need olemas, pangu need juba kohe harilikkude söögiriistade kõrvale, nõnda et need alles pääle kala tarvitusele tulevad. Niisamati on olemas iseäralisi hõbetange vähkide ja hummerite koorte (avamiseks, kui ka iseäralisi riistu austrite, melonite, jäätise j. m. söömise jaoks.

On rikkas majas nõndanimetet *maitre d'hôtel* olemas, siis lõigub see kõik libatoidud ja ta alamad pakuvad neid võõrastelle. Niisugusel juhtumisel pannakse kalad ja praed enne ilusasti garneeritud majaperenaise ette, et neid tervetena võõrastelle näidata; mõne silmapilgu pärast võetakse nad jälle ära ja lõigutakse iseäralisel laual tükkideks. Kui majaperemees seda teeb, siis annab ta vaagna pärast teenija kätte, kes siis sellega kõik võõrad järgimööda läbi käib.

Magusate söökide söömiseks antakse võõralle natuke väiksem taldrik väiksemate söögiriistadega, lusika, kahvli ja kahe noaga, üks neist teras-, teine hõbe-teraga puuvilja jaoks, kui ka väikesed lusikad maiustuste jaoks.

Juust ei tohi ilmiski laual seista, seda pakuvad teenijad pääle magusaid sööke. Dessert-vaagnad võivad aga kõik terve söögi ajal laual seista.

Enne kui magusad söögid lauale tuuakse, koristatakse kõik soolatoosikesed, ülearused klaasid, leib jne. ära ja laudlina pühitakse nägusa harjaga üle.

TEENIMINE

Kõige suurem peenus ja elegants teenimise juures seisab r a h u s ja h ä ä - l e t a t a l i t a m i s e s, nagu see iseäranis Inglismaal teenijatele sisse on tuubit. Kolistamine, söögiriistade mahapillamine, jooksmine ja tõuklemine tundub võõras- t e l l e a l a t i v ä g a p i i n l i k u n a.

Hoolas perenaine annab oma teenija- tele ses asjas tarvilikke näpunäiteid või päris piinlikku õppust, laseb neid juba enne seda praktilisi harjutusi teha. Halb teenimine võib kõige toredama eine ära rikkuda.

Kui teenijad roogasid pakuvad, siis algavad nemad naisterahva juurest, kes paremat kätt majaperemehe kõrval istub, pääle; selle järele pakutakse pahemat kätt istuvalle naisterahvale ja siis kõiki- d e l l e t e i s t e l e n a i s t e r a h v a s t e l l e h a r i l i k u s j ä r j e k o r r a s, kõige viimati majaperenaisele.

Nüüd pakutakse meesterahvastelle, paremat kätt majaperenaise kõrval istu- v a s t p ä ä l e h a k a t e s.

Teenija pakkugu rooga alati p a h e - m a l t p o o l t ja hoidku vagnat küllalt madalal, nii et võõras eneselle hõlpsasti

ette võtta saab. On teenijaid küllalt olemas, siis pakub üks suuremaid sööke ja teine sooste jne.

Igast söögist olgu nii palju olemas, et teda kaks korda pakkuda saab.

Teenija pakkugu veine tasakesti, kuid siiski selgel sõnal; ta silm olgu alati tähelepanelik, nii et ta iga vööra soovi ruttu täita saab. Ta peab tasasel sammul kõndima, kõige parem, kui tal peened kingad jalas on, nii et kõndimise hää! võimalikult pehme. Ta kannab valgeid poomvillaseid kindaid. Niisamati teenija tüdruk. Perenaise tugi ei tarvita kindaid serveerimise juures.

Peenes majas, kus *maitre d'hôtel*'i olemas ei ole, peab majaperemees ise praed jne. tükkideks lõikuma. Igalt vähegi haritud mehelt nõutakse, et ta seda oskama peab. Täieline gentleman peab ka teadma, missugused tükid prae küljes paremad, missugused halvemad. Kõige peenem kommé laual on nüüd see, et majaperemees ise prae lõigub ja siis kõige paremad tükid naisterahvastelle pakkuda laseb.

Noored inimesed peaksid seda lõiku-

mist perekonnas harjutama ehk seltskonnas teistelt õppima.

Väga viisakas on, kui majaperemees ise veinipudeli lahti teeb (mille juures pääle korgi väljatõmbamise pudeli kael salvrätiga üle tuleb pühkida) ja esimesed tilgad, mis korgitükke või muud mustust võivad sisalda, oma klaasi valab; alles siis ulatab ta pudeli võõrastelle. Teenijal tuleb enne sissevalamist niisamati pudeli kael salvrätikuga puhtaks pühkida.

Sissevalamisel ei tohi pudelit ilmaski alt kinni võtta, vaid ta võetakse kätte kaunis ülevalt poolt, sel kombel et nime-tissõrm pudeli kaela kohal aset leiab.

Vastik pruuk, pääle söömise laua ääres suud loputada ehk sõrmi pesta, mis ju ainult leiba on puudutand, on peenis majus õnnekombel juba maha jäänd.

KUIDAS SÜÜAKSE

Arvamine, nagu ei tohitaks laual enne sööma hakata kui kõik teised sööma on hakand, on täitsa ekslik. Supp on ju tema taldrikul, kui lauda istutakse, tähendeb võib iga võõras ka kohe sööma hakata.

On kaks suppi olemas ehk on mõne muu söögiga tegemist, siis võib igaüks pääle ettevõtmise kohe sööma hakata; vastasel korral s. t. kui kõik korraga sööma hakkaksid, oleks taldrikute ja teiste söögiriistade vahetamine palju pikalisem.

Võõras ärgu nõudku teist korda suppi. See keeld on põhjendat, sest et supp liialt kõhtu täidab ja järgnevate söökide jaoks isu kaotab.

Taldrikusse jäetagu ikka pisut suppi järele. Iialgi ei tohi taldrikut kergitada, et viimast tilka ära süüa, vaid taldrik peab puudutamata oma kohale jääma. On supp söödud, siis jäetakse lusik taldriku pääle.

Konte ei tohi iialgi suhu võtta, see oleks hullem kui talupoeglik. Noa ja kahvli abil tehakse liha kondi küljest lahti; mis liig kinnine, see jäägu parem külge. Niisamati ei kõlba kuidagi konti käega hoida ja noaga üksi liha lahti kangutada või niisugusel korral vast nuga terapidi kätte võtta. Nuga võib ainult perapidi käes hoida.

Lahtist liha ei lõigata mitte enne söömist tükkideks, vaid, kahvlit pahema käega kergelt liha pääl hoides (ilma

sissepistmata) lõigatakse üks tükk teise järele ära, sel mõõdul nagu süüakse. Tükid ärgu olgu liiga suured, ega ka liiga väikesed. On nüüd tükk ära lõigat, siis pistetakse kahvel sisse, ja nimelt nii, et kahvli kumerus ülespoole on pöördud ja lihatükk hästi üle kahvli harude ette ulatab. Selle etteulatava osa pääle pannakse nüüd noaga natuke soosti ja aiavilja, mida kahvli otsa võtta ei saa. Kahvlit ärgu hoitagu ilmaski nii, et ta kumerus alla poole pöördud; see näeks välja, nagu ajaksime viglaga heinu küüniuksest sisse. Selleks on küll enam vähem osavust vaja, et nii süüa nagu eespool juhatet; kuid kui peenelt süüa tahetakse, tuleb see ära õppida. Nii siis süüakse p a h e m a käega ja hoitakse sel ajal nuga paremas käes, sest et ju iga tükikese järele, mis ära söödud, uus lõigata tuleb; see näeks naeruväärilisena, kui me iga pala järele noa käest paneksime, et seda järgmise pala juures uuesti kätte võtta. Nuga ja kahvel pannakse ainult silmapilguks ristamisi taldrikulle, kui liha kõrvale leiba tahetakse süüa, mida ainult sõrmedega murtakse, ilmaski ei lõigata.

Kondid lükatakse välimisele taldriku äärele, nii et taldriku keskpaik ja oma-poolne äär vabaks jääb.

Nagu nimetat, on mõnes kohas kala-söömiseks iseäralised söögiriistad olemas; kus neid aga ei ole, sääal süüakse kala kahvliga üksi, ilma noa tarvitamata. Teras annab kalalihale halva maigu, sellepärast ei tohigi kala noaga puudutada. Kala söömise juures võetakse kahvel paremasse kätte ja hoitakse kala pahema käega leivatükikese abil kinni. Seda leivatükki ei sööda aga mitte, vaid ta jäetakse taldriku pääle.

Kala luud korjatagu liha seest hoolega välja; kui siiski mõni suhu peaks juhtuma, siis tuleb ta huultega kahvlille asetada ja sellega taldriku äärele panna. lialgi ei tohi sõrmedega kala luud suust välja võtta.

Sõrmedega ei tohi vähkigi puudutada. Kus riistu nende söömiseks ei ole ja kus hääde kommete pääle rõhku pannakse, jäetakse see söök lihtsalt ära, sest koguni võimata on vähki süüa, ilma et sõrmi appi võetaks.

Kui kala söödud, pannakse kahvel ehk kala söögiriistad taldrikulle, et

neid ühes sellega vahetetak. On söögi-riistu aga vähesel arvul, nõnda et neid ei vaheteta, siis ei maksa selle üle nii väga imestada, sest et see mitte väga suur patt ei ole; niisugusel korral pandagu kahvel rahulikult jälle oma taldriku kõrvale.

Et pääle leiva midagi sõrmedega ei tohi puudutada, siis ei kõlba ka spargeli mitte, nagu meil kombeks, sõrmedega suhu pista, vaid lahutetakse ots noaga (kui see küllalt pehme, siis kahvliga üksi) ja pistetakse kahvliga suhu. Viimasel ajal on teatavad tangid üles leitud, mille abil spargeli niisamati süüa saab, nagu sõrmede vahel hoides.

Salatit ei sünni kunagi üle vaagna ääre oma taldriku vedada, vaid tõsetagu kahvli ja lusika abil; ka ei ole kohane seda oma taldrikul peeneks lõikuda. Perenaine vaadaku, et ta mitte liig suurtes lehtedes lauale ei toodaks.

Kirsi ja ploomi luid, kui ka apelsiini seemneid jne. ei tohi mitte taldrikulle sülitada, ka mitte sõrmedega sinna panna, vaid nad tulevad keele ja huulte abil

viisakalt lusika ehk kahvli pääle lasta ja nende riistadega taldriku äärele asetada.

Rediseid ei võeta kunagi kahvli otsa. Harilikult on neil ikka natuke pääliseid küljes, millest neid kinni võtta saab, ilma et sõrmi tarvitseks määrida. Neid ei tohi siis mitte noaga ära lõigata, nagu mõned teevad.

Päävooruseks jääb laual ikka ja alati: nuga ei tohi ilmaski suhu pista. Kes noa suhu ajab, blameerib ennast täieliselt, sest ükski vähegi haritud inimene ei tee seda. Ainult lusik ja kahvel on söömise jaoks, nuga on ainult lõikamiseks.

Niisamati ei sünni juustu noa otsaga suhu pista; seda pannakse noaga väikeste leivatükikeste pääle ja süüakse ühes nendega. Crème-juustu süüakse väikese lusikaga.

Kõik puuvili kooritakse ja süüakse noa ja kahvliga. Pirnid, õunad, aprikoosid j. t. lõigatakse poolteks ja veeranditeks, võetakse kahvli otsa, mis pahemas käes tuleb hoida, ja kooritakse noaga, millel puuvilja söömiseks hõbedane tera peab olema. Koored, seemned jne.

lõkatakse taldriku äärele ja siis lõigatakse nagu liha küljest väikesed tükid ja süüakse neid kahvliga.

Ka torte ja kooke süüakse noa ja kahvliga; neid pakutakse alati lahti lõigatult. Väikseid kuivi küpsiseid võetakse sõrmedega, nagu leibagi.

Nagu nimetat, tuleb leib sõrmede vahel murda, lõigates võiksid kergesti kooriku raasukesed naabrille silma ehk naisterahvalle väljalõigatud turjale karata. Sellejuures ei ole sünnis suuri tükke murda ja neist haugahta, vaid murtakse ainult parajad palakesed. Kui leiba võiga süüakse, siis ei tohi võid mitte terve leivatüki päale määrada, vaid see tuleb üksikutele murtud tükikestele määrada.

Söögi ettevõtmise aegu ärgu kõneldagu, sest et selleläbi kergelt äpardusi võib juhtuda. Veel vähem sünnis on täie suuga kõnelemine.

Klaasi hoitakse sõrmede vahel võimalikult elegandilt ja alt jalast; teda ei jooda kunagi ühe sõõmuga tühjaks.

Tühjaks söödud munakoor tuleb alati kokku liitsuda (mitte terveks jätta), et ta taldriku äravõtmise juures mitte maha

• ei veereks ja naabri riideid ära ei plekitaks. Pehmet muna süüakse iseäralise lusikaga.

Kui söögiriistu vahetetakse või kui söömine üleüldse lõpetet, tuleb nuga ja kahvel kõrvuti taldrikulle panna, mille päale teenija taldriku ära võtab. Kui aga söömise ajal mingisugusel põhjusel söögiriistad käest ära pannakse, siis pandagu nad ristamisi taldriku päale, mis teenijalle märgiks, et ta taldrikut veel ära võtta ei tohi. Seda reeglit tuleb meelespidada; sest kui me päale söömise lõpetamise noa ja kahvli risti taldriku päale paneksime, jätaks õpetet teenija taldriku sinna paika ja me teeksime end teiste võõraste ees naeruvääriliseks.

Salvrätti ei haruteta ilmaski koguni lahti, vaid ainult pikuti; ta laotetakse lahtiselt põlvede päale ja ei kõlba nais-terahval ega meesterahval seda kleidi vahele ehk nõõpauku pista, koguni kõnelemata krae vahele toppimisest. Lubatav on see laste juures, täiskasvanutelt nõuab hää komme, et nad korralikult ja puhtalt süüa oskaksid. Salvrätti ei kõlba ka põranda küürimise lapi moodi

tarvitada, vaid äiatakse ainult kergelt üle huulte. Pääle söögi ei panda seda kokku (sest et teist korda ei tarviteta), vaid jäetakse lahtiselt lauale. Perekonnas on aga lugu teisiti: sääl tuleb igaühel oma salvrätik, mida edesi tarvitetakse, ilusasti kokku panna.

Iseenesest mõistetav on, et iga söögi juures oma kahvel ja lusik peab olema, nõnda et võõrad sunnitud ei oleks oma riistu ettevõtmise juures tarvitama, näituseks oma kahvliga praadi ette võtma või oma nuga soolatoosi pistma.

Võõras ei ole sunnitud igast söögist sööma, ja ei tohi piduandja talle siin mitte üleliiga pääle käia. Inglisemaal on see sundimise mood koguni maha jäänd ja seda tuleb ainult kiita. Võõral peab niisugune vaade olema, et teda häämelega on kutsutud, mis põhjusel ta siis söökide seas oma hääksarvamist mööda võib valida ja häbeneda ei tohi. Kui ta siiski ei söö, siis saab tal ka mõni tähtis põhjus olema ja kui me teda sunniksime vastu tahtmist sööma, oleks see meist väga viisakuseta.

Juhtub nuga ehk kahvel maha kukkuma, siis palutakse teenijalt teisi söögiriistu.

Teed ja kohvi ei jooda alustassist. Lusikat ei jäeta kunagi päalmisesse tassi, vaid pannakse alati alustassile.

Tarvitab võõras mõnda asja, siis ei ole sünnis üle naabri taldriku haarata, vaid tuleb kõrvalistujat ehk teenijat paluda, et see selle kätte ulataks.

Laual istutagu alati sirgelt ja ilusasti, ilma et aga sellejuures keha kanges hoida; kui ühe naabriga räägitakse, ei tohi teisele selga vastu käänata, mis väga viisakuseta oleks. Kõünarnukid tulevad nii ligi hoida, et nad söömise juures teisi ei tülitaks. Neid laua pääle toetada oleks talupoeglik; niisama kõlbmata on oma taldriku pääle kumardetult süüa.

Pääle söögi ei tarviteta kunagi hamba-orke; peenikesel laual ei ole neid üleüldse olemaski. On siiski vastikuid söögijätiseid hammaste vahele jäänd, siis tuleb ära oodata, kunni laualt üles tõustakse; siis võib neid ilma nägemata kuskil nurgas, mõnd piltivaadeldes, kõrvalda, ehk ka väljas.

Naisterahvad ajavad laua ääres kindad kätte, kui nad söönd. Laualt ülestõus-

miseks annab märku perenaine, kes esimesena püsti tõuseb, mille päale ka terve seltskond otsekohe üles tõuseb ja samas järjekorras nagu ta söögituppa tulnud, saali tagasi läheb.

Perenaine peab juba enne sööki otsustand olema, kas kohvi söögilaual ehk saalis juuakse. Mõlemal moel on oma hääd ja halvad küljed. Kohvi kohe päale sööki söögitoas juua on mõnusa, pikendab aga söögiaega märksa; saalis juua on peenem, elegandim, aga palju vähem lõbus, iseäranis meesterahvastelle, kes seda siis seistes peavad jooma, milleläbi kergesti väikseid viperusi juhtub. On otsustet kohvi söögitoas juua, siis antakse päale sööginõude ära koristamise igale võõralle oma tass ja lusik, kuna üks teenija kohvi sisse valab ja teine suhkurt pakub. Likööri pudelid ühes tarvilise arvu klaasidega säätakse majaperemehe ette, kes likööri klaasidesse valab ja neid võõrastelle pakkuda laseb.

Kui kohvi aga saalis juuakse, siis tõuseb perenaine, kui söömine lõpetet, püsti ja seltskond läheb paariviisi (ükskõik, missuguses järjekorras) saali, kus vaheajal kohvitassid, suhkrutoos, likööri

pudelid ja klaasid valmis säätud; teenija valab kohvi tassidesse ja majaperenaine pakub võõrastelle, kes seda seistes joovad, niisama natukese aja pärast likööri. Mõnes kohas on ka kombeks, et naisterahvad üksi saali kohvile lähevad, kuna meesterahvad alles siis, kui nad ühes majaperemega suitsetustoas oma sigari on ärasuitsetand, saali lähevad ja oma tass kohvi ära joovad. Kui perekonnas tütreid olemas, siis pakuvad need kohvi, mitte teenijad.

Kas seltskond pääle kohvi ja likööri aegamööda lahkub ehk mitte, oleneb täitsa kutsumise laadist ja perekonna kommetest. Pikendetakse koosolemist, siis järgnevad pääle söögi mõnel juhtumisel laulu ja muusikalised ettekanded ja mängud; õhtul pakutakse mitmesuguseid maiusasju ja lõpuks, kella 12 aegu, teed küpsistega.

Mis jumalagajätmisesse puutub, siis maksavad siin jällegi kapitulid teretamisest ja käepigistusest. —

Kapitlis, milles külaskäikudest jutt oli, nimeteti, et kaheksa päeva jooksul pääle pidusöögi kutsuja perekonda külaskäik tuleb teha. Paljud on ses

arvamises, et see viisakuse vastane olla, selle visiidi ajal pakutud lõbustuste eest tänu avaldada ehk ka kohe pääle söögi maja perenaist tänada. Meie ei ole mitte selle poolt. Pääle söögi jumalagajätmise juures laused tarvitada nagu näituseks: „Armuline proua, olen Teie majas ütle mata lõbusa päeva (meelepärase õhtu jne.) mööda saatnud, see jääb mulle kauaks meele; tänan Teid (täna Teid lahke kutse eest, täna Teid lahkuse ja viisakuse eest jne.)“ on viisakuse suhtes igatahes üsna kohased ja iga perenaine kuuleb neid häa meelega. Iseäranis noori inimesi ehib see mood ega või kuidagi talupoeglikuks nimetada. Eelnimetet külaskäigu puhul ei ole aga tarvis seda tänu korrata.

Abielupaar vastab kutse pääle vastukutsega. Kuidas tuleb aga noortel valla listel inimestel, kel oma majapidamist ei ole, tänumeelt ülesnäidata?

Noor meesterahvas (niisamati naisterahvas) teeb enne määratud päeva oma visiidi. Ta võib juba ettegi oma viisakust ülesnäidata sel kombel, et ta kohe pääle külaskäigu, kuid enne määratud päeva majaperenaisele otse kauplusest korvitäie

puuvilja, lillekimbu, peenikese tordi, kastitāie kompvekke ehk midagi muud selle-sarnast oma kaardi juurelisamisel saata laseb. Kõige viisakamalt talitab ta aga, kui ta vastuvõtmise päeval perenaisele isikiikult väikese kingituse lillede näol teeb. Kutsutakse teda mitu korda, siis ei näita ta seda viisakust mitte enne pidusööki üles, vaid pärast seda. Kuid ei tee liiga, kui ta ka pääle nende pärast pidu saadetavate kingituste määratud päeval pidusöögile ilmudes maja-perenaisele igakord väikese lillekimbu toob. Ei luba seda noormehe varanduslik seisukord, siis võib ta sääraseid kingitusi ainult vahete-vahel teha.

Pidusööki võib, nagu tähendat, igal ajal korraldada. Uute tutvuste juures tuleb aga järgmist tähele panna. Esitelletakse kahte perekonda teineteisele ja kavatseb üks ehk teine pool kestvat läbikäimist luua, siis tuleb nooremal (või seltskondlikult madalamal seisval) perekonnal esimene visiit teha. Sellepääle vastab teine pool vastu-külaskäiguga. On viimasel nüüd soov kestvalt ja südamlilikult läbikäima hakata, siis tuleb tal mõne nädala pärast noorem

perekond söögile kutsuda. Ei tee ta seda, siis näitab seega, et ta läbikäimist jätkata ei soovi. Kutse, mida mõnesugusel põhjusel vastu pole võetud, nõuab siiski ikka vastu-kutset.

Kui perekonnad juba pikemat aega läbikäivad, siis ei nõua iga kutse mitte enam täpipäälset vastu-kutset, vaid kehvem pool võib ka mitme kutse pääle ühega vastata. Liiga harvad vastu-kutsed mõjuvad aga siiski silmatorkavalt, nõnda et niiviisi söödiku kuulsuse võidakse omada.

„ODAMEHE“ JUTURAAMATUD

„Odamehe“ rahvaraamatute seerias ilmuvad põnevad juturaamatud lihtsal keelel. „Odamehe“ rahvaraamat on leidnud laia lugejaskonna, kes hindab mõnusat ja huvitavat lugemist. Esimesed numbrid selles seerias („Valge kinnas“ ja „Nelja märk“) on juba lühikese ajaga läbimüüdud. Saadaval veel on sellest seeriast:

№ 3. Konan-Doil'i naljajutt **Professor Baumgarteni imelik katse**, kus jutustetakse veidrast loost, kuidas vana auväärt professori herra ja noore üliõpilase hinged vahetusse läksid. Lõbus lugemine kõigile. Hind 20.—.

№ 4. O. Uaield'i tondijutt **Käntervilli tont**. Hind 30.—.

№ 5, 6 ja 7. D. London'i suur põnev romaan **Juhtumised inimesesööjate saarel**. Kolmes raamatus. Ligi 300 lhk. Esimene raamat: hind 30.—, teine — 30.—, kolmas — 15.—.

A. Lichtenberger'i **Mu väike Trott** on hääks lisanduseks meie kehvalle juturaamatute kirjandusele. Hind 75.—.

J. H. Rosny **Kolesuur koobasmaa** on fantastiline jutustus Lõuna-Ameerika uurimatuilt mait. Hind 35.—.

Saada igast raamatukauplusest. — Päätladu „Odamehe“ juures TARTUS, Promenaad 7-a, kust ka kõiki muid „Odamehel“ ilmund raamatuid postijäreilmaksuga välja saadetakse. — „Odamehe“ raamatukauplus TALLINNAS, Eesti Panga-majas — Jaani ja Suure-Karja tänava nurgal.

[$\frac{1}{22}$ a

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

Z-41264